

תוכן העניינים

תוכן העניינים-----	עמוד 1
פרסומים שיצאו לאור בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22-----	עמוד 4
פרסומים שיצאו לאור בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23-----	עמוד 5
עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22---	עמוד 7
עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23 ---	עמוד 10
צילום עמוד שער.-----	עמודים 15, 31, 48,
צילום עמוד בו מופיע שם המכון בעל הזכויות הבלעדי.-----	עמודים 16, 32, 49,
צילום עמוד בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.-----	עמודים 16, 32, 49,
צילום עמוד תוכן העניינים.-----	עמודים 19-22 35-39 53-59
צילום חמישה עמודים מתוך הפרסום-----	עמודים 26-30--43-47--61-65

תכנית עבודה לשנת ההערכה

פרוט המחקרים שנערכו במכון בשנת ההערכה, כהגדרתה ב'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' (*):

(א) בין התאריכים 1 בינואר 2022 ועד 31 בדצמבר 2022

(ב) בין התאריכים 1 באוקטובר 2022 ועד 30 בספטמבר 2023

(* 'שנת הערכה' – בהתאם ל'תיקון הרוחב להקדמת שנת ההערכה' שמקדם מינהל התרבות בימים אלה (מבחינים לחלוקת כספי תמיכות של משרד התרבות והספורט במוסדות תרבות לשנת התמיכות 2024) - 'שנת ההערכה' הינה שנה קלנדרית 2022 (1.1.22 עד 31.12.22).

עם זאת, כהוראות מעבר לשנת התמיכה 2024, במקרים בהם מוסד לא יעמוד בתנאי הסף בשנה קלנדרית 2022, הרי שניתן יהיה להתייחס לשנת ההערכה, כפי שמופיעה במבחני התמיכה המקוריים.

לפיכך, על כל המוסדות למלא השנה שאלון זה על כל 4 טבלאותיו, עבור שתי התקופות האמורות מעלה, גם אם חלק מהנתונים חופפים.

1. כאמור, חובה למלא שאלון זה עבור שתי התקופות האמורות מעלה (כל 4 הטבלאות).
2. שאלון זה כולל שני חלקים (א' ו- ב'):
חלק א' מתייחס לפרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה.
חלק ב' מתייחס לעבודות מחקר שעדיין בשלבי עבודה שונים, ואשר טרם ראו אור בשנת ההערכה.
3. יש לציין אך ורק פעילות מחקרית שהתבצעה במכון, ויצאה לאור על ידו בלבד (שם המכון מופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות הבלעדי).
4. לגבי הטור בו אתם מתבקשים לציין את שמות החוקרים שעבדו על המחקרים:
א. יש לציין פעילות מחקרית שהתבצעה ע"י חוקרי המכון בלבד, ולא ע"י חוקרים שאינם רשומים בשאלון מס' 6 (מצבת החוקרים).
ב. יש לציין את כל שמות החוקרים שעבדו הן על פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והן על עבודות מחקר שעדיין נערכת בשנת ההערכה!
ג. שמות החוקרים המופיעים בשאלון זה כעובדים על עבודות מחקר / פרסומים כלשהם – חייבים להופיע גם בפרסום עצמו, כאשר יצא / ייצא לאור. חייבת להיות התאמה מוחלטת בין שמות החוקרים המופיעים בשאלון, לבין שמות החוקרים בפרסומים. לפיכך, במקרה בו דווח בעבר שמו של חוקר מסוים, כמי שעובד על עבודת מחקר המופיעה בשאלון זה – יש לציין בטור החוקרים העובדים על עבודת המחקר, למרות שהוא לא מופיע בשאלון 6. יש לסמן כוכבית (*) ליד שמו, על מנת שניתן יהיה להבין שהוא כבר לא עובד במכון. כמו כן, יש לציין גם על הפרסום, לכשייצא לאור, כנדרש במבחני התמיכה.
ד. חובה לציין שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים ע"פ סדר הא'-ב' של שם המשפחה.

- ה. עקב בעיות שהתעוררו בשנים קודמות, יש להקפיד על ציון שם מלא (משפחה ופרטי) של כל החוקרים, באיות זהה למופיע בשאלון 6 ובשאר השאלונים. אי הקפדה על כך עלולה לפסול חוקר מלהימנות במסגרת מצבת החוקרים של המכון, על כל המשתמע מכך. אין להוסיף תארים כלשהם לשמות החוקרים באף אחד מן השאלונים השונים (על מנת למנוע פגיעה בכבודם של החוקרים, בכותרות הטבלאות המתייחסות לשמות החוקרים מופיע התואר 'רבנים' המתייחס לכלל החוקרים הרשומים בטבלה).
5. אין לכלול בעבודות המחקר מהדורות חדשות / חוזרות של פרסומים מן העבר, בין במהדורת צילום ובין במהדורה של סידור מחדש, שאין בהן תוספות משמעותיות כלשהן. זאת, להבדיל ממהדורות חדשות הכוללות הוספות על הפרסומים המקוריים, אותן יש לציין באופן מפורט.
6. טבלאות אלה הינן תמצית פירוט הפעילות המחקרית. חובה לצרף לכל פרסום / עבודת מחקר הרשומה בטבלה דפים נפרדים:
- א. עבור פרסום שיצא לאור: פירוט נרחב של העמודות בטבלה הרצ"ב: * תוכן הפרסום * תרומתו למחקר התורני ולציבור הלומדים * עבודת המכון בהקשר אליו (עבודה מקורית, עצמאית, פילולוגית, פענוח וחקר כתב יד, חשיפת מקורות, הדרה וביאורים). וכן: * עמודי שער * עמוד בו מופיע שם המכון המוציא לאור ובעל הזכויות השמורות * עמוד בו מופיעים שמות המחברים * עמוד בו מופיע אזכור הקרדיט לתמיכת משרד התרבות והספורט * תוכן העניינים * חמישה עמודים לדוגמה מתוך הפרסום.
- הערה: אין להגיש ספרים למינהל התרבות! במידת הצורך, על המכונים יהיה להמציא את פרסומיהם לעיון מינהל התרבות, אם וכאשר יתבקשו לעשות זאת.
- ב. עבור עבודת מחקר שטרם יצאה לאור: ככל המצוי ברשותכם, יש לצרף את כל המסמכים הנדרשים עבור פרסום שיצא לאור (כפי שפורט לעיל בסעיף 5א'). בנוסף לכך, יש לצרף גם דפי טיוטות המהווים דוגמה סבירה לצורכי הערכה וניקוד.
- הערה: מכון מחקר תורני שעיסוקו העיקרי בעריכת סדרות המורכבות מיחידות מחקריות מחובות העומדות בפני עצמן, ואשר סיים בשנת ההערכה יחידה כזו, בהיקף אשר יכול להוות פרסום בפני עצמו, אך לא הוציאה לאור בשל הצורך המתבקש לחברה ליחידות נוספות (דוגמת פרקים בודדים מתוך מסכת שלמה; ערכי אנציקלופדיה; סימנים (פרקים) הלכתיים מתוך חלק שלם וכד') - יגיש טיוטה שלמה של יחידה זו, וינמק במכתב מצורף לשאלון זה את אי הוצאתה לאור בשנת ההערכה. כל זאת, בתנאי שבשנה שקדמה לשנת ההערכה יצא לאור פרסום של המכון באותה סדרה. שימו לב! טיוטה שלמה זו יש להגיש במהדורה אלקטרונית בלבד באמצעות כתובת הדוא"ל zipigo@most.gov.il, ולא במהדורה קשיחה.
7. יש להסביר כל שינוי שנערך בעבודת מחקר / פרסום אשר דווחו על ידכם בשנים קודמות - ביחס לדיווחים אודותיהם בשנה זו (שינוי שם / מס' עמודים / תוכן / חוקרים / תאריך הוצאה לאור מתוכנן או קיים וכו'). יש לציין השינוי באופן ברור בטור המתאים בטבלה. אין די בציון עובדת השינוי בלבד – יש להסביר במפורט את מהות השינוי והסיבה לו.
8. יש לכתוב בטור המתאים את תאריך תחילת העבודה על עבודת המחקר. לעניין זה - 'תאריך תחילת עבודה', הכוונה למועד בו צוות חוקרים מוגדר החל לעבוד על המחקר.
9. בטורים 'שמות החוקרים-הרבנים שעבדו / עובדים על הפרסום / עבודת המחקר': במקרה בו חוקרים מסוימים הוחלפו / החליפו אחרים במהלך התקופה - חובה לציין הן את שמות החוקרים המחליפים והן את שמות החוקרים המוחלפים.
- חובה למלא מספר קטלוגי של הפרסום כפי שמופיע בספריה הלאומית וכן את תאריך הגשת הפרסום לספריה הלאומית. במידה שבעת הגשת בקשת התמיכה עדיין אין מספר קטלוגי – חובה לצרף אסמכתא מתאימה המעידה על הגשת הפרסום לספריה הלאומית.
10. חובה למלא תאריך מדויק של הוצאה לאור של הפרסומים המוזכרים: חודש ושנה עבריים ולועזיים.
11. אופן הפצה: יש לציין באמצעות V אם הפרסום יצא לאור / ייצא לאור כספר בשנת ההערכה, כמאגר מידע, כאמצעי יישומי או במהדורה דיגיטלית בחנים (- בנוסף למהדורה רגילה). אם הפרסום יצא לאור במספר ערוצים – יש לציין זאת. לצורך ניקוד, ייספרו אך ורק פרסומים שהופצו לציבור במדיה דיגיטלית בשנת ההערכה.
12. ניתן כמובן להוסיף שורות לטבלאות, בעת הצורך, אך אין לשנות את מבנה הטבלה!
13. יש למלא את הטבלאות ונספחיהן באופן מדויק, מקצועי ומפורט, ולחתום בסופן, במקום המיועד לכך (עמוד 7)!

1. פרסומים שיצאו לאור בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22

מס'	שם הפרסום	מספרו הקטלוגי של הספר בספריה הלאומית: מס' מערכת ומס' מדף; אם טרם נתקבל מספר קטלוגי, יש לצרף אסמכתא על הגשת הפרסום לספריה הלאומית	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך הוצאה לאור				מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום ותוצאות המחקר ולציבור ולומדים	האם הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ההדורה הקודמת	האם ניתן לציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום:		הסברים לשינויים:						
						ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי		חודש	שנה	חודש עברי	שנה עברית						חודש לועזי	שנה לועזית		כ"א	היכן פורסם	תאריך לועזי של הפרסום / הגשה לפרסום			
																								חודש	שנה		
																										חודש	שנה
			390	מכון הלכה חב"ד	3000	V				ח	ש	פ"ג	11	22	ל	א			לקראת שבת, הכנה לשבת, נרות שבת קידוש שבת, ביאור של מקיף של כל נושא הכנה לשבת לפי השאלות המתעוררות בימים ליציבור הרחב	חדש	לא נתנה תמיכה	דובר	יורקוביץ				
			332	מכון הלכה חב"ד	2000	V				ש	ב	ט	1	22	כ	א			ליקוט על סכנות הרפורמה בגיור	חדש	לא נתנה תמיכה	מזרחי	יצחק	קורנוויץ	משה		

2. פרסומים שיצאו לאור בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23

מס'	שם הפרסום	מס' עמודים	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ומופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שהודפסו	אופן הפצה: יש לסמן V במשבצות המתאימות			תאריך תחילת העבודה על הפרסום	(חובה לציין חודש ושנה לועזיים)	תאריך הוצאה לאור			מהדורות דיגיטליות חינם של פרסומים שיצאו לאור בשנת ההערכה, והופצו במדיה הדיגיטלית בשנת ההערכה בלבד	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תחומי המחקר התורני ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, חובה לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם צוין בבל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום:		הסברים לשינויים:					
					ספר	מאגר מידע	אמצעי יישומי			חודש	שנה	חודש עברי						שנה עברית	חודש לועזי		שנה לועזית	כן / לא	היכן פורסם	תאריך לועזי של הפרסום / הגשה לפרסום	
																								חודש	שנה
		336	מכון הלכה חב"ד	2000	V				1	21	ניסן	תשפ"ג	04	23	לא			הנהגות יום שבת, קריאת התורה, מוצאי שבת,	חיבור מקיף של כל נושא ההנהגות בשבת לפי השאלות המתעוררות בימינו לציבור הרחב	חדש	יורקוביץ דובער מזרחי יצחק מקמל שמואל קורנוויץ משה שפרינגר לוי יצחק				
		438	מכון הלכה חב"ד	2000	V				3	22	ניסן	פג	03	23	לא			30 יום קודם הפסח, ניקיון הבית לפסח, קניות לחג הפסח, ערב פסח, ליל הסדר, חג הפסח, שביעי הפסח, ואחרון של פסח	חיבור מקיף של כל נושא פסח לפי השאלות המתעוררות בימינו לציבור הרחב	המהדורה הקודמת יצאה במהדורה החדשה נוספו הלבנות הכשרת כלים וניקיון הבית מכירת חמץ מוקדמת	יורקוביץ דובער מזרחי יצחק מקמל שמואל קורנוויץ משה שפרינגר לוי יצחק				

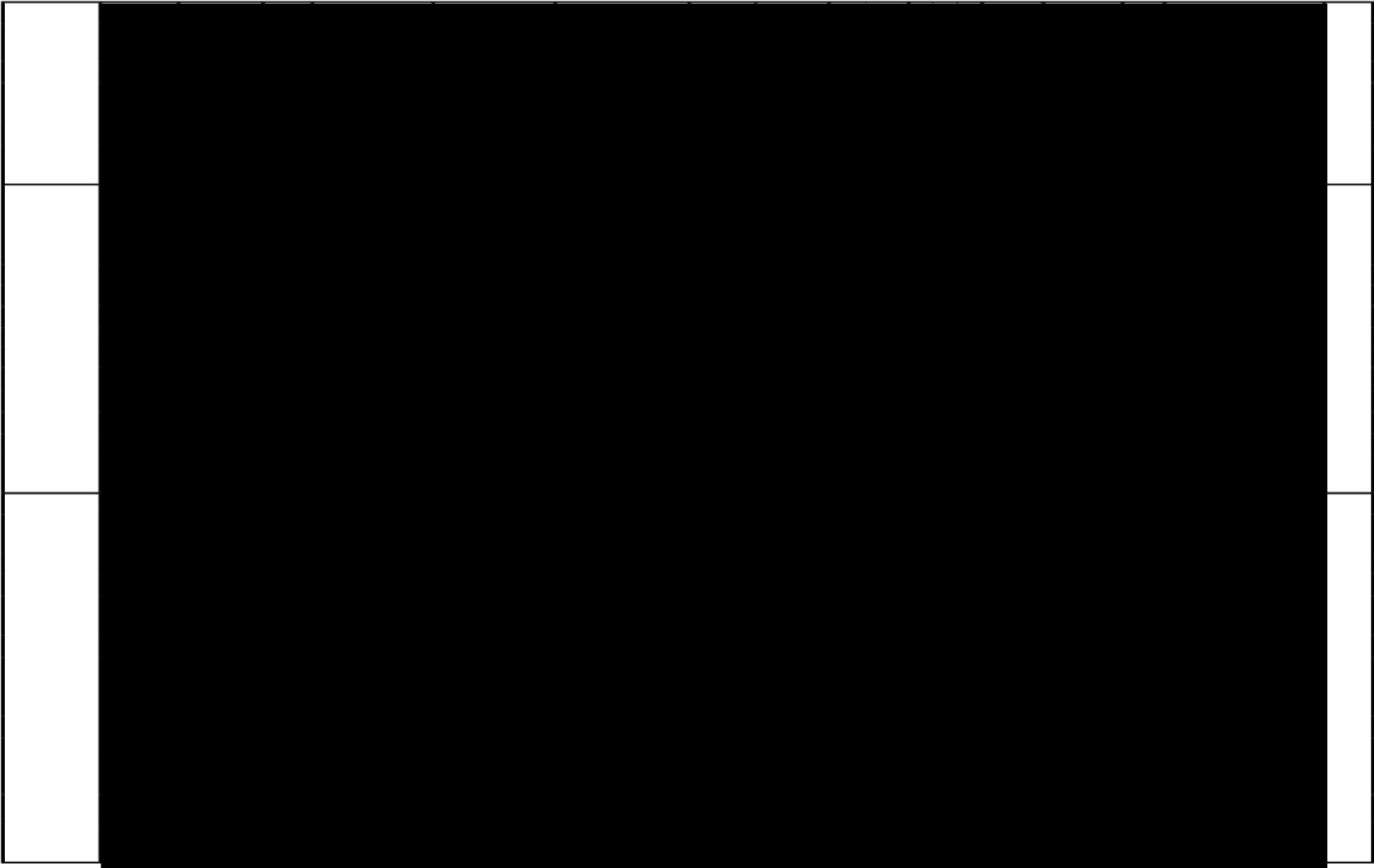
ב1. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.1.22 עד 31.12.22

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך תחילת העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של הוצאה לאור	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום (יש לצרף תוכן מפורט ומדויק בדפים נפרדים!)	תמצית תרומתו ולציבור הלומדים	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאת לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא"ב של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	שם פרטי	שם משפחה	הסברים לשינויים: במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם אודותיה לדיווח המכחי - יש לציין זאת באופן ברור בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי	
					ספר מאגר מידע אמצעי יישומי	חודש שנה	שנה עברית	שנה לועזית										

מס'																	
שם עבודת המחקר																	
מס' עמודים מתוכן																	
שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור ובבעל הזכויות השמורות																	
מס' עותקים שיוודפסו																	
אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות			ספר		מאגר מידע		אמצעי יישומי		חודש		שנה		שנה עברית		שנה לועזית		
תאריך <u>תחילת</u> העבודה על הפרסום									(חובה לציין שנה עברית ולועזית)								
תאריך מתוכנן של <u>הוצאה לאור</u>									(יש לצרף תוכן <u>מפורט</u> <u>ומדויק</u> בדפים נפרדים!)								
תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו									(יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)								
האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת הו"ל של המהדורה הקודמת									האם יציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאתו לאור? כן / לא								
שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא' ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6 שימו לב: חובה על שמות החוקרים הללו להופיע במלואם על הפרסום שיצא / יוצא לאור									שם משפחה				שם פרטי				
במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם אודותיה לדיווח הנכחי - יש לציין זאת באופן ברור בסור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי																	

ב2. עבודות מחקר שמצויות בהליכי עבודה, אך טרם יצאו לאור – בתאריכים 1.10.22 עד 30.9.23

מס'	שם עבודת המחקר	מס' עמודים מתוכנן	שם המכון שביצע את הפעילות המחקרית ושיופיע על הפרסום כמוציא לאור וכבעל הזכויות השמורות	מס' עותקים שיודפסו	אופן הפצה מתוכנן: יש לסמן V במשבצות המתאימות	תאריך <u>תחילת</u> העבודה על הפרסום	תאריך <u>תחילת</u> העבודה על הפרסום	תאריך מתוכנן של <u>הוצאה לאור</u>	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	תמצית תוכן הפרסום ותיאור עבודת המכון ביחס אליו	האם הפרסום הינו חדש, או שמא מהדורה נוספת? אם מדובר במהדורה נוספת, נא לציין את סוג השינוי שנערך בין המהדורות, ואת שנת ה"ל של המהדורה הקודמת	האם יציין בכל עותקי הפרסום כי ניתנה תמיכתו של המשרד להוצאתו לאור? כן / לא	שמות החוקרים הרבנים שעבדו על הפרסום: חובה לציין שם משפחה ושם פרטי ע"פ סדר הא'-ב' של שם משפחה, באיות זהה לנכתב בשאלון 6	שם פרטי	שם משפחה	הסברים <u>לשינויים</u> : במידה שחל שינוי כלשהו בעבודת המחקר בין הדיווח הקודם ואודותיה לדיווח המכתי - יש לציין זאת באופן בחר בטור זה, ולכתוב את ההסבר המפורט לשינוי	
					ספר מאגר מידע אמצעי יישומי	חודש ושנה (חובה לציין לועזיים)	שנה חודש	שנה חודש	יש לצרף תוכן <u>מפורט</u> <u>ומדויק</u> בדפים נפרדים!)	יש לצרף תיאור נרחב יותר בדפים נפרדים!)							

יש לסמן ✓ במשבצת הבאה:

✓ רצ"ב דפים נוספים, ובהם פירוט: תוכן כל פרסום / עבודת מחקר המופיעים בטבלאות + תרומתם למחקר התורני ולציבור הלומדים + פירוט עבודת המכון ביחס אליהם.

בנוסף, רצ"ב עבור כל פרסום שיצא לאור וכן טיוטות עבור עבודות מחקר הנמצאות בשלבי עבודה:

שימו לב: אין לצרף יותר דפים מהנדרש.

✓ צילום עמוד שער.

✓ צילום עמוד בו מופיע שם המכון שביצע את עבודת המחקר והוציאה לאור ובעל הזכויות הבלעדיות.

✓ צילום עמוד בו מופיעים שמות המחברים (החוקרים) שעבדו על הפרסום.

□ צילום עמוד בו מופיע / יופיע כי הפרסום יצא / ייצא לאור בתמיכת משרד התרבות והספורט.

✓ צילום עמוד תוכן העניינים.

✓ צילום **חמישה** עמודים מתוך הפרסום / צילום דפי טיוטות מפורטים, באופן שיספק לצורך הערכה / טיוטת יחידה שלמה למכוני מחקר העוסקים בהוצאת סדרות, בתוספת נימוק לאי

הוצאתה לאור בשנת ההערכה. שימו לב כי טיוטת היחידה השלמה תצורף במהדורה אלקטרונית בלבד, לכתובת הדוא"ל zippigo@most.gov.il

הריני מצהיר בזאת על נכונות הפרטים שמולאו בשני חלקי השאלון, ועל צירוף כל הנספחים המבוקשים

_____ חתימת מנהל המכון _____

שם מנהל המכון _____ משה קורנוויץ

מהדורת בן חור

הלכה למעשה

• שבת •
• סדר היום - א •

מדריך הלכתי
לאור פסקי רבותינו נשיאינו
ומנהגי חב"ד

• א •

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

עורכי הסדרה

הגה"ח הרב משה קורנוויץ
הרב יצחק איתן מזרחי

חברי מערכת

הרב שמואל מקמל
הרב דובער יורקוביץ
הרב לוי יצחק שפרינגר

הגהה חלכתית

הגה"ח הרב דב טברדוביץ
הגה"ח הרב מנחם מענדל פרידמן

ריכוז מערכת

הרב שניאור זלמן ברנשטיין

ניחול פרויקט

הרב שניאור גורפינקל

עיצוב כריכה ושערים

קווי מתאר | 054.8429448

עימוד

ר' שלמה ניימרק

לשכת ההלכה

סמס לרב: 055-7081737

קו לרב: 077-2251770

אתר: smslarav.co.il

כל הזכויות שמורות

אין לצלם או להעתיק קטעים/חלקים מהספר
ללא רשות בכתב מהמוציא לאור

הערות והארות ניתן לשלוח למייל:
publish@smslarav.co.il

יו"ל ע"י

מכון הלכה חב"ד (ע"ד)

מבנה הספר

הספר נכתב במתכונת ייחודית, המאפשרת ללומד להגיע לידי לימוד הלכות שבת באופן יסודי מקיף וממצה. מבנה הספר כולל בתוכו כמה חלקים שונים המרכיבים ביחד תמונה שלמה ומקיפה, המביאה את הלומד לידי ידיעה בהירה ביסודות ההלכה, ולהתמצאות רחבה בפרטי ההלכה.

להלן יוצג מבנה הספר ותוכנו:

הלכות סדר היום

הלכות שבת הינם מן ההלכות המורכבות והמסובכות שישנם, הנוגעות בכל פרט ופרט במשך היממה. בספר זה מוגש סיכום בלשון ברורה וקצרה, מחולק לשערים, פרקים וסעיפים, של כל הלכות סדר יום השבת, ע"פ סדר היום: החל מההכנות שיש לעשות קודם השבת וכלה במוצאי שבת ובסעודת מלווה מלכה, כמו גם שבת במעגל השנה, תוך מיצוי ההלכה באופן ברור, 'לדעת את המעשה אשר יעשון' בלשון צחה וברורה, כאשר מנהגי בית רבי ובמיוחד - הנהגות כ"ק אד"ש מה"מ, משובצים במהלך הספר כל אחד במקומו הראוי לו.

הקדמות להלכות

כדרכנו בספרי "הלכה למעשה" הקודמים, גם בכרך זה נעשתה עבודה גדולה וייחודית, והיא ההקדמות להלכות. כך שמעבר להלכות הנצרכות והדברים הנוגעים למעשה המובאים בכל ספרי ההלכות והליקוטים, ניתן דגש בספר זה על מאמר רבותינו "לעולם ישלש אדם שנותיו . . . שליש במשנה ושלש בתלמוד". היינו, שאין להסתפק בלימוד ה'משנה' - ההלכה, אלא יש ללמוד את 'התלמוד' - שהם טעמי

(1) קידושין ל, א. והובא להלכה - רמב"ם הל' ת"ת פ"א הי"א-יב. טוש"ע יו"ד סרמ"ו ס"ד. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב, ושם: "כי אם אינו יודע טעמי ההלכות אינו מבין גופי ההלכות לאשורן".

ההלכות, ובכך ניתן להבין היטב את ההלכה, ואף קל יותר לזכור אותה ולהתנהג לפי הדרכותיה כראוי.

לשם מטרה זו, נכתבה הקדמה מפורטת לפני כל נושא מהלכות סדר יום השבת, המסבירה את יסודות ההלכה, לצד השתלשלות ההלכה, החל מביאורי המצוות בתורה שבעל פה, ועד לספרי הפוסקים האחרונים; וכמובן, ביאורי רבותינו נשיאינו בעניינים אלו.

מומלץ ביותר לכל מי שנוטל את הספר ללמוד בו – לעבור ביסודיות על ההקדמות ללימוד ההלכות. לימוד זה ייתן טעם וחיות מיוחדת בכל קיום הלכות שבת, ויאפשר ללומד להסביר את טעמי ההלכות לעצמו, לבני ביתו, ועד לילדיו הקטנים – ועל ידי זה להגביר את שמירת הלכות שבת מידי שבת בשבתו בהידור בביתו ובמשפחתו – כרצון ה' יתברך.

תוכן ענינים

מבוא.....25

לקראת שבת

הקדמה.....45

פרק א זכור את יום השבת.....75

חגיגות ואירועים / 76 / טיפולים רפואיים / 77 / חשמל
בשבת 78

פרק ב ההכנות לשבת.....80

מי שאין לו מעות לצרכי שבת 81 / זמן הכנת צרכי שבת 83 /
אופן ההכנה 84 / טעימה ממאכלי השבת 84 / אפיית חלות
לכבוד שבת 85 / הכנת הבית 88 / פינוי מוקצה מחדרי
הבית 90 / הזמנת אורחים 91 / בית הכנסת 91

פרק ג סדר יום שישי - ערב שבת קודש.....93

ליל שישי 93 / תפילת שחרית 94 / לימוד התורה 94 /
תשב"ר 96 / מבצע תפילין 96 / צדקה 96 / שינה 96 /
איחול 'גוט שבת' 97 / תפילת מנחה 98

פרק ד סעודה בערב שבת.....103

סעודה של משתה 103 / סעודת מצוה 103 / סעודה
רגילה 106 / סמוך לכניסת השבת 107 / ברכת המזון 108

פרק ה מלאכה בערב שבת.....109

זמן האיסור 109 / מלאכות האסורות והמותרות 110 /
נסיעה 112 / מכירה והשכרה לגוי 113

פרק ו הכנת גופו ובגדיו.....115

קציצת ציפורניים 115 / תספורת 119 / רחיצה וטבילה 121 /
בגדי שבת 124 / משמוש בבגדים 126

פרק ז שניים מקרא ואחד תרגום..... 128

זמן אמירת שמו"ת 129 / סדר אמירת שמו"ת 132 /
 התרגום 135 / ההפטרה 135

פרק ח תוספת שבת..... 137**נרות שבת קודש****הקדמה..... 143****פרק ט הדלקת נרות שבת קודש..... 152**

לפני ההדלקה 152 / מקום ההדלקה 153 / הנרות 157 /
 מספר הנרות 158 / מי המדליק 160 / זמן ההדלקה 162 /
 סדר ההדלקה 164 / הברכה 166 / קבלת שבת בהדלקה 168

פרק י הדלקת נרות במצבים מיוחדים..... 170**פרק יא מבצע נש"ק..... 174**

הפרסום 174 / ההדלקה 176

פרק יב דיני הנרות לאחר הדלקתם..... 177**תפילות שבת****הקדמה..... 181****פרק יג דינים כלליים בתפילות שבת..... 218**

שליח ציבור 218 / השלמת מאה ברכות 219 / ריקקה
 ב"עלינו לשבח" 219 / תפילת נדבה 220

פרק יד קבלת שבת..... 221

סדר תפילת קבלת שבת 222 / סדר קבלת שבת ביו"ט,
 חוה"מ ומוצאי יו"ט 224

פרק טו תפילת ערבית..... 225

ברכת "השכיבנו" 225 / "ושמרו" 226 / "ויכולו" 226 /
 ברכה מעין שבע 227 / השלמת תפילת מנחה 228

פרק טז תפילת שחרית..... 229

לפני התפילה 230 / זמירות 230 / ברכות קריאת שמע 233 /
 "אתה הראת" 234 / דרשה 234 / "יקום פורקן" ו"מי
 שברך" 234 / ברכת החודש 234 / "אב הרחמים" 235 /
 אשרי 236 / קדיש 236

פרק יז תפילת מוסף..... 238

קדושת "כתר" 239 / נשיאת כפיים 240 / אחרי התפילה 240

פרק יח תפילת מנחה..... 242

"ואני תפילתי" 242 / קריאת התורה 243 / "צדקתך" 243 /
 פרקי אבות 244 / חזרת דא"ח 246

פרק יט דין הטועה בתפילות שבת..... 247

התפלל תפילה של חול 247 / התפלל תפילה אחרת מתפילות
 השבת 251 / יום טוב שחל בשבת 252 / ראש חודש שחל
 בשבת 253

קידוש וסעודות שבת

הקדמה..... 257

פרק כ מקום הקידוש והסעודה..... 297

"שלום עליכם", "אשת חיל" 297

פרק כא איסור טעימה לפני קידוש..... 298

פרק כב היין והכוס לקידוש והבדלה..... 300

הכוס 300 / היין 301 / כמות היין 305 / חמר מדינה ופת 306

פרק כג קידוש..... 310

זמן הקידוש 310 / כיסוי הפת 312 / סדר הקידוש 312 /
 שתיית היין 315 / טעויות בקידוש 317 / פורס מפה
 ומקדש 319 / קידוש על פת 320

פרק כד השומע קידוש מאחר..... 322

ממי יכול לשמוע קידוש ³²³ / אם המקדש אינו יוצא
יד"ח ³²⁵ / הנהגת המסובים ³²⁶

פרק כה קידוש במקום סעודה..... 328

שינוי מקום בתוך הבית ³²⁸ / זמן האכילה ³²⁹ / מה נחשב
"מקום סעודה" ³²⁹

פרק כו אכילה לפני הסעודה..... 331

פרק כז סעודת שבת..... 333

חובת אכילת פת ³³³ / לחם משנה ³³⁴ / ברכת המוציא
ובציעת הפת ³³⁷ / מאכלי שבת ³³⁸ / הנהגות שונות בתוך
הסעודה ³³⁹ / אחרי הסעודה ³⁴¹

פרק כח ברכת המזון בשבת..... 342

זימון ³⁴² / "רצה" ³⁴²

פרק כט קידושא רבא..... 346

פרק ל סעודה שניה..... 349

זמנה ³⁴⁹ / הסעודה ³⁴⁹ / השלמת סעודת הלילה ³⁵¹

פרק לא סעודה שלישית..... 352

זמנה ³⁵³ / ברכה אחרונה ³⁵⁴ / סעודת שבע ברכות ³⁵⁵

השבת וקדושתה

יום השבת הינו היום השביעי בשבוע. יום זה הוא יום מנוחה וקדושה¹ שניתן ע"י הקב"ה לעם ישראל², וראשון לימי "מקראי קדש" הנמנים בתורה³.

(1) נוסח "אתה אחד" ממנחת שבת קודש.

וראה הקדמת אגרת השבת להראב"ע: "אני שבת עטרת דת יקרים - רביעית בעשרת הדברים, ובין השם ובין בניו אני אות - ברית עולם לכל דורים ודורים, ובי כל מעשיו כלה אלקים - וכן כתוב בראשית הספרים, ולא ירד ביום שבת אזי מן - למען אהיה מופת להורים, אני עונג לחיים על האדמה - ומרגוע לעם שוכני קברים, אני חדות זכרים גם נקבות - וששים בי זקנים עם נערים, ולא יתאבלו בי האבלים - ובי לא יספדו על מות ישרים, והשקט ימצאו עבד ואמה - והגרים אשר הם בשערים, ינוחון כל בהמותיהם ביד איש - כסוסים כחמורים כשוורים, וכל משכיל ביינו הוא מקדש - וגם יבדיל חשובים כנזירים, בכל יום ימצאו שערי תבונה - ביומי נפתחו מאה שערים, מכובד מעשות דרך - וכן מן מצוא חפץ ודבר כל דברים, שמרתיך בכל ימים - למען שמרתני מאד מימי נעורים...".

(2) להעיר מב"ר (פי"א, ח): "אמרה שבת לפני הקב"ה, רבונו של עולם, לכולם יש בן זוג, ולי אין בן זוג, שכל ששת ימי המעשה מתחלקים לזוגות, ורק לי אין בן זוג. אמר לה הקב"ה: כנסת ישראל היא בן זוגך, וכיוון שעמדו ישראל לפני הר סיני, אמר להם הקב"ה: זכרו הדבר שאמרתי לשבת, כנסת ישראל היא בן זוגך, היינו דיבור (שמות כ, ז): 'זכור את יום השבת לקדשו'. ואמרו חכמים (ביצה טז, א): 'אמר הקב"ה למשה: מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, ואני מבקש ליתנה לישראל, לך והודיעם'.

ונאמר בגמרא (סנהדרין נח, ב): 'נכרי ששבת - חייב מיתה'. ובמדרש אמרו (דב"ר פ"א, כא): "בנוהג שבעולם, מלך ומטרונה יושבים ומסיחים זה עם זה, מי שבא ומכניס עצמו ביניהם אינו חייב מיתה?!"

וראה שיחת אחרון של פסח ה'תשי"ז (תורת מנחם חי"ט ע' 338), שהחידוש של שבת לגבי ששת ימי החול הוא, שבבריאת העולם נאמר ל"ב פעמים אלקים - בגימטריא הטבע. אבל שבת ענינו - "שבת להוי", הי' הוה ויהי' כאחד - למעלה מהטבע (ראה זח"ג רטז, ב. פרדס שער יב פ"ב. של"ה שער האותיות פט, א). והשבת ניתנה לבני דוקא, ולא לאומות העולם, ועכו"ם ששבת חייב מיתה - כי שייכותם היא רק לשם אלקים, בגימטריא הטבע, ולא ל"שבת להוי".

ובלקו"ש (חט"ו ע' 55 ואילך) מבואר שענין המנוחה דשבת הוא למעלה מכל ששת הימים, למעלה ממצאות העולם, והעולם אינו "כלי" לכך, ולכן ענין ה"מנוחה" נמשך (באופן גלוי וניכר) רק בפנימיות העולם, ואילו בחיצוניות העולמות אין ניכר חילוק בין שבת לימי החול. ודווקא בני ישראל, כיון שהם הפועלים את החיבור בין העולם (תחתונים) לבחינה שלמעלה מהעולם (עליונים) - לכן מאיר אור השבת ומשפיע בגילוי גם על מציאותם;

וזהו הטעם לכך שהשבת דשבת מושללת מבין נח: כוונת הבריאה היא שהעולם (כולל גם סוג המדבר) יהיה "חסר מנוחה", היינו שיהיה בו סדר הנהגה של "תנועה" (ומלאכה), הקשור

על השבת הצטוו ישראל במרה⁴, להרגילים במצוות עוד קודם מתן תורה⁵.

שמירת השבת היא משורשי האמונה⁶, וכפי שאמרו חכמים

למציאות (הזמן והמקום) דהעולם (שנברא במלאכת הבריאה שבששת ימי בראשית) – ובתוך עולם זה יביאו ויוסיפו בני ישראל את מנוחת השבת שלמעלה ממציות העולם. ולפיכך, כאשר בן נח משנה את אופן הנהגתו שמצד הבריאה ומבקש "לחדש" בעולם את ענין השבת, הרי הוא חייב מיתה – הוא מאבד את מציאותו, כיון שדבר זה הוא היפך הכוונה שלשמה נברא.

וראה גם לקו"ש חל"א ע' 195 (הובא להלן ע' 29 הערה 15).

(3) כפי שאומרים בנוסח הקידוש לשבת "תחלה למקראי קודש", ובפרשת אמור בתחילת "מועדי ה' מקראי קודש" (ויקרא כג א-ג) נמנית השבת.

(4) ראה רש"י עה"פ (שמות טו, כה): "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו": "במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם שבת ופרה אדומה ודינין" (וראה לקו"ש חל"א ע' 87).

(5) ראה רמב"ן (שמות טו, כה): "ולשון רש"י שאמר 'פרשיות שיתעסקו בהם' משמע שהודיעם בחוקים ההם ולימד אותם, עתיד הקב"ה לצוות אתכם בכך על הדרך שלמד אברהם אבינו את התורה, והיה זה להרגילים במצוות ולדעת אם יקבלו אותם בשמחה ובטוב לבב, והוא הנסיון שאמר 'ושם נסהו' והודיעם שעוד יצווים במצוות", היינו שאמנם נצטוו במרה על השבת בכל פרטיה ודקדוקיה וכפשטות הגמ' בשבת, אך לא היה בזה ציווי גמור בדרכי החיובים והעונשים, אלא כעין מתנה וזכות להרגילים במצוות ולזכותם לקיימם, וכדרך שאברהם קיים כל התורה עד שלא ניתנה. וזהו דקדוק רש"י בלשונו 'שנתן להם פרשיות שיתעסקו בהם'. וכוונת הדברים, שהקב"ה רצה לנסותם האם יקיימו את השבת כמי שאינם מצווים ועושים בשמחה ובטוב לבב, וכדרך שאברהם אבינו קיים כל התורה עד שלא ניתנה, וכדברי הכתוב "שם שם לו חק ומשפט ושם נסהו", ועוד רצה הקב"ה להרגילים במצוות.

(6) וראה תוספות (יבמות ה, ב ד"ה כולכם): "דכבוד הקב"ה הוי טפי בשמירת שבת מבשאר מצות דמעיד על המקום שברא העולם כדאמר בעירובין (סט, ב) ובחולין (ה, א) דמחלל שבת ככופר במעשה בראשית".

וראה מ"ש הרמב"ם (מו"נ ב, לא): "והנה בשבת בכללה שני טעמים: להאמין בחידוש העולם כי יש אלוה בורא, ולזכור עוד החסד הגדול שעשה עמנו שאנחנו עבדיו אשר קנה אותנו לו לעבדים".

וכתב הראב"ע (שמות כ, ח) "השבת נתנה להבין מעשי השם". וראה רמב"ן (שם): "ועל דרך הפשט אמרו (במכילתא כאן) שהיא מצוה שזכור תמיד בכל יום את השבת שלא נשכחו ולא יתחלף לנו בשאר הימים, כי בזכרנו אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת, ונודה בכל עת שיש לעולם בורא, והוא צוה אותנו באות הוזה כמו שאמר (להלן לא, יג) כי אות היא ביני וביניכם. וזה עיקר גדול באמונת הא-ל . . והטעם, שתהא השביתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש, להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי הזמנים, ולתת בו עונג לנפשינו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר (מ"ב ד, כג) מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת, שהיה דרכם כן, וכך אמרו רז"ל (ר"ה טז, א) מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. וזה טעם שביתת הבהמה, שלא תהא בלבנו מחשבה עליה.

ששמירת השבת שקולה כנגד כל מצוות התורה⁷, ואילו המחלל את השבת כאילו כפר במעשה הקב"ה⁸.

ולכך אמרו ז"ל (חולין ה, א) שהשבת שקולה כנגד כל מצות שבתורה, כמו שאמרו בע"ז, מפני שבה נעיד על כל עיקרי האמונה בחדוש ובהשגחה ובנבואה. ובמכילתא (כאן) רבי יצחק אומר, לא תהא מונה כדרך שהאחרים מונים, אלא תהא מונה לשם שבת. ופירושה, שהגויס מונין ימי השבוע לשם הימים עצמן, יקראו לכל יום שם בפני עצמו. . וישראל מונים כל הימים לשם שבת, אחד בשבת, שני בשבת, כי זו מן המצוה שנצטוו בו לזכרו תמיד בכל יום⁹ [וראה אגרות קודש ח"ב ע' שסא-שסב].

(7) ראה ירושלמי נדרים פ"ג ה"ט: "בתורה ובנביאים ובכתובים מצינו שהשבת שקולה כנגד כל המצוות שבתורה: בתורה דכתיב (שמות טז, כח): 'עד אנה מאנתם לשמור מצוותי ותורותי' וכתיב (שמות טז, כט): 'ראו כי ה' נתן לכם את השבת'; בנביאים דכתיב (יחזקאל כ כא): 'וימרו בי הבנים בחוקותי לא הלכו' וכתיב (שם): 'ואת שבתותי חיללו מאד'. בכתובים דכתיב (נחמיה ט, יג) 'ועל הר סיני ירדת' וכתיב (שם יד): 'ואת שבת קדשך הודעת להם'".
וכן אמרו חכמים (שבת קיח, ב): "כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו".

וראה רמב"ם סוף הל' שבת: "השבת ועבודה זרה כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצוות התורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם. . לפיכך משבח הנביא ואומר אשרי אנוש יעשה זאת וכן אדם יחזיק בה שומר שבת מחללו וגו', וכל השומר את השבת כהלכתה ומכבדה ומענגה כפי כחו כבר מפורש בקבלה שכרו בעולם הזה יתר על השכר הצפון לעולם הבא, שנאמר אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר".

וראה תניא (ק"א ס' ט): "ולהיות מחמת חלישות הדור אין כח בכל אחד ואחד להתענות כראוי לו. לזאת עצה היערצה כמארו"ל כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו".

(8) ראה חולין ה, א, וברש"י שם ד"ה אלא: "מקבלין קרבנות מפושעי ישראל במומר לדבר אחד חוץ מן המומר לנסך את היין ולחלל שבתות דהני חמירי. . האי תנא חמירא ליה שבת כעבודת כוכבים דהעובד עבודת כוכבים כופר בהקב"ה והמחלל שבת כופר במעשיו ומעיד שקר שלא שבת הקב"ה במעשה בראשית".

וכן דרשו רבותינו (במכילתא יתרו כ, יג): "כתיב זכור את יום השבת לקדשו וכנגדו כתיב לא תענה. מגיד הכתוב שכל מי שמחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם, שלא ברא עולמו לששה ימים ולא נח בשביעי. וכל מי שמשמר את השבת מעיד לפני מי שאמר והיה העולם, שברא עולמו לששה ימים ונח בשביעי, שנאמר 'אתם עדי נאום ה'".

וראה פירוש האבן עזרא על הפסוק (כי תשא לא, יז) "ביני ובין בני ישראל אות היא לעלם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש": "ולפי דעתי, כי פי' אות היא כי ששת ימים עשה. והנה העושה מלאכה בשבת, מכחיש הוא במעשה בראשית. והתורה דברה כלשון בני אדם להבין השומעים". ובפרשת יתרו בעשה"ד (כ, ח) כתב: "וכבר הזכרתי, כי טעם כל עושה מלאכה בשבת הוא מכחש במעשה בראשית, רק איננו מכחש השם הנכבד".

פרק א

זכור את יום השבת

זכור

א. נצטוונו לזכור את יום השבת¹, ויש אומרים שמצוה זו נוהגת בכל יום². כלומר, יש לזכור תמיד שהקב"ה ברא את העולם בשישה ימים ושבת בשביעי, ואשר הוא מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית³.

זכירה בכל יום

ב. טוב לקיים ציווי זה גם בזמן קריאת שמע, לזכור את השבת כשאומר (בפרשה שלישית) "וַיִּזְכְּרֶתֶם אֶת כָּל מַצֹּת ה'"⁴. בנוסף, מזכירים זאת ב"שש זכירות" אחרי התפילה.

נסיעות קודם השבת

ג. כל מי שמתכנן נסיעה וכדומה, עליו לכלכל את צעדיו מראש ולבדוק היטב שלא יבוא לידי חשש חילול שבת בכל צורה שהיא⁵. כמו כן, המתארח בשבת מחוץ לביתו, וכל שכן אם שוהה בבית מלון וכדומה – יחשוב מבעוד מועד מה הם הדברים שיזדקק להם במשך השבת, כך שיוכל לדאוג מראש להשיג את הדברים הדרושים

(1) יתרו כ, ח.

(2) שו"ע אדה"ז ס"ס ס"ד. וראה גם שם סרמ"ב ס"י. לקו"ש חי"ט ע' 222 ואילך, ובהנסמן בהערה 13 שם.

(3) לקו"ש שם ע' 224-223, ע"פ הרמב"ן.

(4) שו"ע אדה"ז ס"ס ס"ד.

– כיוון שמצוות שבת שקולה כנגד כל המצוות (ירושלמי ברכות פ"א ה"ה).

(5) שם עולם (לבעל המשנ"ב) פ"ו. וראה משנ"ב סרמ"ט סק"ג, בדה"ש ס"ט ס"ק ג.

לו מבלי להיכנס לשאלות ובעיות.

לימוד הלכות שבת

ד. על כל אחד ואחד ללמוד היטב ולהשתדל להיות בקי בהלכות שבת, כדי לדעת כיצד להתנהג בשבת כהלכה⁶.

חגיגות ואירועים

ביום שישי

ה. אירוע שצריך להתקיים ביום שישי⁷, יש לקבוע את שעת האירוע כך שיהיה די זמן לכל המשתתפים לשוב לביתם לפני שבת⁸.

במוצאי שבת

ו. כך גם בקשר למוצאי שבת, באם יש מקום לחשש שיהיו כאלו שיקדימו לצאת מביתם לפני צאת השבת, ואפילו אם רק ספק בדבר – אין לקבוע את מועד האירוע למוצאי שבת⁹.

בשבת

ז. כל שכן שאין לערוך מסיבות ואירועים בשבת קודש עצמה, אם יש חשש שישתלשל מכך (אפילו בעתיד, או על ידי מישהו אחר) חילול שבת¹⁰.

(6) תניא קו"א ד"ה הוכח תוכיח את עמיתך (קסג, א). ועוד. – ראה לעיל במבוא ע' 35-36 ובהערות שם.

(7) לגבי סעודה ביום שישי – ראה להלן פרק ד.

(8) אגרות קודש חכ"ג ע' פה.

(9) שם ח"ד ע' קו.

(10) שם ח"ז ע' רלז.

טיפולים רפואיים

טיפול בקביעה מראש

ח. טיפול רפואי הדורש השגחה רפואית ושהייה בבית הרפואה מספר ימים לאחריו (כמו ניתוח וכדומה) – אסור לקבוע שלושת הימים שלפני שבת (ימים רביעי, חמישי ושישי)¹¹. ומצוה לפרסם זאת¹².

טיפול שיש בו צער

ט. כמו כן כל טיפול הגורם צער גדול בימים שלאחריו, ראוי לכתחילה להימנע מלקבוע בימים הסמוכים לשבת¹³.

טיפול דחוף

י. הדברים אמורים במקרה שניתן לבחור ולקבוע מראש את מועד הטיפול. אמנם, כאשר נוצר צורך דחוף לעשות ניתוח או כל טיפול אחר, ואם לא יעשו זאת מיד, עלול האדם לבוא לידי סכנה – חובה בכל מקרה לעשות את הטיפול מיד. בכל מקרה של טיפול דחוף עם צורך ממשי שאינו סכנה (לדוגמא: כשהרופא נמצא ביום פלוני או שידחה הטיפול להרבה זמן אם לא יעשה סמוך לשבת) – יש לשאול רב מורה הוראה.

זירוז לידה

יא. אם יש צורך רפואי לזרז לידה¹⁴, והרופא אומר שאם לא יעשו זאת נשקפת סכנה לאשה או לעובר – מותר לעשות זאת

(11) לקו"ש חט"ז ע' 518 ואילך.

(12) לקו"ש שם ע' 520.

(13) ע"פ המובא להלן כרך ב' פרק לב סעיף ו.

(14) יש לציין שכאשר אין צורך רפואי בדבר – אין ראוי לעשות זירוז לידה כלל, גם בשאר ימות השבוע (אגרות קודש חכ"ח ע' מו. מאוצר המלך ח"ג ע' 127).

בימים הסמוכים לשבת¹⁵.

ברית מילה שלא בזמנה

יב. כל יהודי שעדיין לא נימול, מצוה למולו אפילו בימים הסמוכים לשבת, גם אם אינו יום השמיני ללידתו (כגון, במקרה שהיה חולה ונתרפא, או אפילו אדם גדול שלא נימול עד עתה מכל סיבה שהיא)¹⁶. אין לדחות את הברית לאחר השבת, מפני שאסור¹⁷ להניחו ערל אפילו יום אחד¹⁸.

חשמל בשבת

בארץ ישראל

יג. בארץ ישראל ראוי ונכון להשתמש בשבת בגנרטור בלבד, ולא בחשמל המסופק ע"י חברת החשמל¹⁹. ויש להזדרז בהתקנת הגנרטור, ויפה שבת אחת קודם²⁰. אך המיקל ומשתמש בחשמל, יש לו על מי לסמוך²¹.

בחו"ל

יד. בחוץ לארץ, במקום שרוב התושבים אינם יהודים, וגם

(15) שמירת שבת כהלכתה פל"ב הערה ק.

(16) מ"א ששל"א סק"ט. ש"ך יו"ד סרס"ו בסופו. ומותר לעשות גם סעודת מצוה בברית מילה ביום ששי – ראה להלן פרק ד סעיפים ג-ה.

(17) ראה רמ"א יו"ד סרס"א ס"א.

(18) שו"ע אדה"ז סרמ"ט ס"ו. ולהעיר מסי' רמח קו"א סוף סק"א. ששל"א ס"ד.

(19) ראה שלחן מנחם ח"ב ע' קעב. וש"נ. וראה גם ס' שבות יצחק ח"ו ע' קפא ואילך. קונטרס "שימוש בחשמל בשבת". ועוד.

(20) אגרות קודש חכ"ד ע' פט. שם ע' צו. לגבי תשלומי חשמל וגנרטור בבניין דיירים משותף – ראה ועד הבית בהלכה פ"ה שאלה טז יז.

(21) ראה מ"ש בזה בשמירת שבת כהלכתה פל"ב הערה קפב. אנציקלופדי' תלמודית חיי"ח נספח לערך חשמל ע' תשמב. וש"נ. ובאריכות בקונטרס קרני אורה הנדפס בסוף ספר מאורי אש, המבאר שנשתנתה המציאות ביותר מהעבר, ולכן כיום ניתן בשופי לסמוך על המתירים.

עובדי חברת החשמל אינם יהודים – מותר לכתחילה להשתמש
 בחשמל ואין מקום להחמיר בזה²².
 (אודות שימוש בשעון שבת – ראה להלן פרק ב סעיף לד).

22) שהרי הפעולות הכרוכות בכך נעשות עבור כל תושבי האזור, ואין משמעות לכך
 שחלק מהתושבים יהודים.

מהדורת אברז'ל

הלכה למעשה

• שבת •
• סדר היום - ב •

מדריך הלכתי
לאור פסקי רבותינו נשיאינו
ומנהגי חב"ד

• ב •

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

עורכי הסדרה

הגה"ח הרב משה קורנוויץ
הרב יצחק איתן מזרחי

חברי מערכת

הרב שמואל מקמל
הרב דובער יורקוביץ
הרב לוי יצחק שפרינגר

הגהה הלכתית

הגה"ח הרב דב טברדוביץ
הגה"ח הרב מנחם מענדל פרידמן

ריכוז מערכת

הרב שניאור זלמן ברנשטיין

ניהול פרויקט

הרב שניאור גורפינקל

עיצוב כריכה ושערים

קווי מתאר | 054.8429448

עימוד

ר' שלמה ניימרק

לשכת ההלכה

סמס לרב: 055-7081737

קו לרב: 077-2251770

אתר: smslarav.co.il

כל הזכויות שמורות

אין לצלם או להעתיק קטעים/חלקים מהספר
ללא רשות בכתב מהמוציא לאור

הערות והארות ניתן לשלוח למייל:
publish@smslarav.co.il

יו"ל ע"י

מכון הלכה חב"ד (ע"ד)

מבנה הספר

הספר נכתב במתכונת ייחודית, המאפשרת ללומד להגיע לידי לימוד הלכות שבת באופן יסודי מקיף וממצה. מבנה הספר כולל בתוכו כמה חלקים שונים המרכיבים ביחד תמונה שלמה ומקיפה, המביאה את הלומד לידי ידיעה בהירה ביסודות ההלכה, ולהתמצאות רחבה בפרטי ההלכה.

להלן יוצג מבנה הספר ותוכנו:

הלכות סדר היום

הלכות שבת הינם מן ההלכות המורכבות והמסובכות שישנם, הנוגעות בכל פרט ופרט במשך היממה. בספר זה מוגש סיכום בלשון ברורה וקצרה, מחולק לשערים, פרקים וסעיפים, של כל הלכות סדר יום השבת, ע"פ סדר היום: החל מההכנות שיש לעשות קודם השבת וכלה במוצאי שבת ובסעודת מלווה מלכה, כמו גם שבת במעגל השנה, תוך מיצוי ההלכה באופן ברור, 'לדעת את המעשה אשר יעשון' בלשון צחה וברורה, כאשר מנהגי בית רבי ובמיוחד - הנהגות כ"ק אד"ש מה"מ, משובצים במהלך הספר כל אחד במקומו הראוי לו.

הקדמות להלכות

כדרכנו בספרי "הלכה למעשה" הקודמים, גם בכרך זה נעשתה עבודה גדולה וייחודית, והיא ההקדמות להלכות. כך שמעבר להלכות הנצרכות והדברים הנוגעים למעשה המובאים בכל ספרי ההלכות והליקוטים, ניתן דגש בספר זה על מאמר רבותינו "לעולם ישלש אדם שנותיו . . שליש במשנה ושלש בתלמוד"¹. היינו, שאין להסתפק בלימוד ה'משנה' - ההלכה, אלא יש ללמוד את 'התלמוד' - שהם טעמי ההלכות, ובכך ניתן להבין היטב את ההלכה, ואף קל יותר לזכור אותה ולהתנהג לפי הדרכותיה כראוי.

(1) קידושין ל, א. והובא להלכה - רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"א-יב. טוש"ע יו"ד סרמ"ו ס"ד. הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב, ושם: "כי אם אינו יודע טעמי ההלכות אינו מבין גופי ההלכות לאשורן".

לשם מטרה זו, נכתבה הקדמה מפורטת לפני כל נושא מהלכות סדר יום השבת, המסבירה את יסודות ההלכה, לצד השתלשלות ההלכה, החל מביאורי המצוות בתורה שבעל פה, ועד לספרי הפוסקים האחרונים; וכמובן, ביאורי רבותינו נשיאינו בעניינים אלו.

מומלץ ביותר לכל מי שנוטל את הספר ללמוד בו – לעבור ביסודיות על ההקדמות ללימוד ההלכות. לימוד זה ייתן טעם וחיות מיוחדת בכל קיום הלכות שבת, ויאפשר ללומד להסביר את טעמי ההלכות לעצמו, לבני ביתו, ועד לילדיו הקטנים – ועל ידי זה להגביר את שמירת הלכות שבת מידי שבת בשבתו בהידור בביתו ובמשפחתו – כרצון ה' יתברך.

תוכן ענינים

הנהגות יום השבת

23	הקדמה.....
32	פרק לב כבוד, שמחה ועונג.....
	כבוד 32 / שמחה ועונג 33
35	פרק לג קדושת היום.....
37	פרק לד ליל שבת.....
39	פרק לה לימוד התורה.....
	הקהלת קהילות ללימוד תורה ברבים 41
43	פרק לו מאה ברכות.....
46	פרק לז איחול.....
47	פרק לח ניחום אבלים וביקור חולים.....
48	פרקלט התועדות.....
	מקום ההתועדות 49 / אופי הדיבור בהתועדות 50 /
	השפעת ההתועדות 51 / אמירת "לחיים" 51 / ניגונים 53
54	פרק מ שבת מברכים.....
	אמירת תהלים 54 / התועדות 55 / שבת שלפני ראש
	השנה 56

קריאת התורה

59	הקדמה.....
87	פרק מא תנאי הקריאה.....
	מנין 87 / זמן הקריאה 89 / פרשת השבוע 89
90	פרק מב פתיחת ארון הקודש והוצאת הספר תורה.....
	אמירת הפסוקים והולכת הס"ת אל שולחן הקריאה 92 /
	קריאה בחדרים שונים 95

פרק מג העולים לתורה..... 96

מספר העולים / 102 / כהן ולוי / 106 / בר מצוה / 109 / קרובי
משפחה זה אחר זה / 110 / עשרת הדברות / 112 / הזמנת
הקוראים / 112 / העומד בתפילת וקראוהו לעלות לתורה / 114
מפטיר / 116 / מכירת עליות / 118

פרק מד הנהגת העולה לתורה..... 119

הברכות / 120 / הקריאה / 121 / איסור שיחה / 122 / ברכה
שלאחריה / 122 / חתן / 122 / מישברך / 122 / ברכת הגומל / 123
ברכת "ברוך שפטרני" / 124 / אחר סיום העליה / 125

פרק מה הקריאה..... 126

הבעל קורא / 126 / אופן הקריאה / 129 / דיוקים בקריאה / 131
מנהגים מיוחדים בקריאות מסוימות / 134 / חלוקת
העליות / 137 / בין עליה לעליה / 138 / "חזק חזק ונתחזק" / 139
קדיש / 140

פרק מו הנהגת הציבור..... 142

האזנה לקריאה ואיסור שיחה / 142 / עמידה / 143 / יציאה
מבית הכנסת / 144 / הברכות / 145

פרק מז ארבע פרשיות, הוצאת שני ס"ת

או שלושה..... 147

פרשת שקלים / 147 / פרשת זכור / 147 / פרשת פרה / 147
פרשת החודש / 148 / סדר הקריאה בשני ס"ת בשבת
ויו"ט / 148 / סדר הקריאה בשלושה ס"ת / 150

פרק מח הגבהה וגלילה..... 154

הגבהה / 154 / גלילה / 155

פרק מט הפטרה..... 156

מתי קוראים הפטרה / 156 / ברכות ההפטרה / 156
ההפטרות / 157 / קריאת ההפטרה / 161 / הנהגת הציבור / 162
ברכות שאחרי ההפטרה / 163

פרק נ החזרת ספר התורה אל ארון הקודש..... 164

מוצאי שבת קודש

הקדמה.....169

פרק נא תפילת ערבית במוצאי שבת.....191

השליח ציבור 191 / הבדלה בתפילה 191 / קדיש אחרי
תפילת שמו"ע 192 / "ויהי נעם" ו"ואתה קדוש" 193 /
הבדלה על הכוס בבית הכנסת 193 / הבדלה בתפילה,
בתפילת תשלומין 194

פרק נב איסור מלאכה במוצאי שבת לפני ההבדלה.....195

פרק נג איסור טעימה לפני הבדלה.....197

זמן האיסור 197 / כוס של ברכה 198 / מי שאין לו יין 198

פרק נד הבדלה.....199

בשמים 200 / נר 201 / כיסוי הפת 202 / סדר ההבדלה 202 /
אחרי ההבדלה 206

פרק נה השומע הבדלה מאחר.....209

ממי יכול לשמוע הבדלה 210 / הנהגת השומעים 210

פרק נו קידוש לבנה.....212

החייבים והפטורים 212 / זמן קידוש לבנה 212 / סדר ואופן
קידוש לבנה 215 / דיני הפסק 217

פרק נז הנהגות מוצאי שבת.....219

פרק נח סעודת מלווה מלכה.....221

התועדות 222

פרק נט מי שלא הבדיל במוצאי שבת.....223

נספח

פרק ס דיוקים בקריאת התורה על סדר הפרשיות.....227

פרשת בראשית 227 / פרשת נח 227 / פרשת לך לך 228

פרשת וירא / 228 / פרשת חיישרה / 228 / פרשת תולדות / 228 /
 פרשת ויצא / 229 / פרשת וישלח / 230 / פרשת מקץ / 230 /
 פרשת ויגש / 231 / פרשת ויחי / 231 / פרשת שמות / 232 /
 פרשת וארא / 232 / פרשת בא / 232 / פרשת בשלח / 232 /
 פרשת יתרו / 233 / פרשת משפטים / 233 / פרשת תרומה / 234 /
 פרשת תצוה / 234 / פרשת כי תשא / 234 / פרשת ויקהל / 234 /
 פרשת ויקרא / 235 / פרשת צו / 235 / פרשת שמיני / 235 /
 פרשת תזריע / 235 / פרשת מצורע / 236 / פרשת אחרי
 מות / 236 / פרשת אמור / 236 / פרשת בחוקותי / 236 / פרשת
 במדבר / 236 / פרשת נשא / 237 / פרשת בהעלותך / 237 / פרשת
 שלח / 237 / פרשת קרח / 238 / פרשת חוקת / 238 / פרשת
 בלק / 238 / פרשת פינחס / 238 / פרשת מטות / 239 / פרשת
 מסעי / 239 / פרשת דברים / 239 / פרשת ואתחנן / 239 / פרשת
 עקב / 240 / פרשת ראה / 240 / פרשת שופטים / 241 / פרשת כי
 תצא / 241 / פרשת כי תבוא / 241 / פרשת נצבים / 242 / פרשת
 וילך / 242 / פרשת האזינו / 242 / פרשת וזאת הברכה / 243

דיוקים בקריאת ההפטרות 243

פרק סא טעויות בקריאת התורה 245

טעויות בברכת העולה לתורה / 245 / טעויות בקריאת פרשת
 השבוע בשבת בשחרית / 247 / טעויות בקריאה בימות
 החול ובמועדים / 249 / טעות בחלוקת העליות / 250 / ציבור
 שהפסידו קריאת פרשה / 252

פרק סב נמצא פסול בספר תורה 253

נמצא פסול ויש בביהכנ"ס ס"ת אחר / 253 / נמצא פסול ואין
 בביהכנ"ס ס"ת אחר / 255 / הגבהה / 255 / נמצא פסול בחומש
 אחר / 255 / באיזה פסול מוציאים ספר תורה אחר / 256 /
 טעויות שאין צריך להוציא מחמתן ס"ת אחר / 261 / טעויות
 ושינויים בצורת האותיות / 263 / פרשת בראשית / 264 /
 פרשת נח / 264 / פרשת לך לך / 265 / פרשת וירא / 265 / פרשת
 תולדות / 266 / פרשת ויצא / 266 / פרשת ויגש / 266 / פרשת
 שמות / 267 / פרשת וארא / 267 / פרשת בשלח / 268 / פרשת
 יתרו / 268 / פרשת משפטים / 268 / פרשת תרומה / 268 / פרשת
 ויקרא / 269 / פרשת צו / 269 / פרשת שמיני / 269 / פרשת
 אמור / 269 / פרשת בהר / 270 / פרשת בלק / 270 / פרשת

פינחס 270 / פרשת מטות 271 / פרשת מסעי 271 / פרשת
 עקב 271 / פרשה ראה 271 / פרשת כי תצא 271 / פרשת כי
 תבוא 272 / פרשת האזינו 272 / פרשת וזאת הברכה 273 /
 תיקון הס"ת 273

מפתחות.....275

תזכורות לערב שבת קודש.....333

כבוד, שמחה ועונג

מצוה לשמוח בשבת, וכפי שדרשו חכמים על הפסוק "וביום שמחתכם"¹ – "אלו שבתות"². אמנם, בשונה מהחגים בהם יש ציווי מיוחד לשמוח, וגדרים הלכתיים לשמחה³, בשבת אין ציווי מיוחד על השמחה, אלא שהשבת מצד עצמה היא יום של שמחה, אף בלא הציוויים המוגדרים והמיוחדים של שמחת החגים.

צריך אדם להימנע מכל דבר הגורם לו צער, בלבול וטרדה, כדי שלא ימנע מעונג שבת⁴. ומכבוד השבת הוא להימנע במיוחד מכעס ומריבה⁵. נוהגים שהשולחן יהיה מכוסה במפה במהלך כל יום השבת מפאת

(1) במדבר י, י.

(2) ספרי שם.

(3) ראה רמב"ם הל' יו"ט (פ"ו ה"ז-יח), שמצות השמחה היא בקרבן השלמים שמביאים בחג, ובכללה גם תוספת שמחה ע"י אכילת בשר ושתיית יין. וראה שו"ע אדה"ז (או"ח סתקכ"ט ס"ר-ז), שהמצוה היא שהאדם יהיה "שמח וטוב לב, הוא ובניו ואשתו ובני ביתו", אלא שבזמן בית המקדש היו הגברים מקיימים זאת באכילת קרבן השלמים, ועכשיו מקיימים זאת ע"י שתיית יין.

ומבאר הרבי שלפי הרמב"ם, השמחה צריכה להיות שמחה רוחנית, שמחת הקרבן, אלא כדי שלא תהיה מניעה מצד הגוף הגשמי, צריך לשמחו בדברים המשמחים אותו. ועפ"י מ"ש אדה"ז בשו"ע (שם) המטרה היא בעצם השמחה הגשמית של הגוף, כיוון ששמחת החג צריכה לחזור גם במושגיו ובגדריו של הגוף הגשמי. אלא שיש לקשר את השמחה עם אכילת בשר קדשים, כדי שתורגש באכילת הבשר גם הקדושה האלוקית והשמחה בה'.

וכידוע החילוק בין דעת הרמב"ם לרמב"ן בדבר שלמות הבריאה – שלפי הרמב"ם השלימות היא נשמות בלי גופים, שאז יכולה הנפש להגיע לשיא הרוחניות (ראה הל' תשובה פ"ח ה"ב ואילך. פיה"מ סנהדרין פרק חלק. וראה בארוכה ספר המצוות להצמח צדק מצות ציצית). אולם לדעת הרמב"ן (שער הגמול בסופו), וזו ההכרעה בתורת החסידות, תכלית השלימות היא נשמות בגופים, היינו שהקדושה העליונה חודרת לתוך מציאות העולם הזה הגשמי (לקר"ת צו טו, ב). ספר המאמרים תקס"ח דיבור המתחיל ויהי הענן (ע' קעא-ב). וע"כ ישנה תכלית ומטרה בעצם השמחה של הגוף הגשמי, שבדרך זו חודרת השמחה גם לתוך מציאותו וגדריו של הגוף, ומכשירה אותו לקבל את הקדושה האלוקית שתבוא לשיאה ולשלמותה בגאולה (לקר"ש חל"ג ע' 62).

(4) ראה שו"ע אדה"ז סרמ"ח ס"א. סרפ"ז ס"א-ג. סרפ"ח ס"ב. סש"ו סכ"א. סש"ז ס"ה.

(5) ראה תקנ"ז פה, א. ספר חסידים סי' תתסג.

כבוד השבת. ואם במהלך השבת התלכלך השולחן או רצפת הבית, ראוי לנקות אותם כדי לכבד את השבת בבית נקי.⁶

הדיבור בשבת

על השבת נאמר: "וְכַבְדְּתוּ מַעֲשֵׂוֹת דְּרָכֶיךָ מִמִּצְוֹת חֻמְצָה וְדִבְרֵי דְבָר", ודרשו חכמים: "שלא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול"⁸.

אסור להרבות בשבת בשיחת דברים בטלים, גם אם אין מזכירים בהם כלל אודות עשיית מלאכה. אולם על "חפצי שמים" (לצורך מצוה) מותר לדבר בשבת כאשר יש צורך למצוה בדיבור זה דוקא בשבת, אבל אם אין צורך בדיבור ותכנון זה דווקא בשבת, אין לדבר עליו עד לאחר השבת. ועל כן אסור לומר שמתכנן הוא בצאת השבת לעשות דבר מצוה שאסור לעשותה בשבת, כיוון שאין אמירתו מועילה למצוה, ועל כן לא ידבר על כך בשבת (ואם הדיבור בזה יזרז אותו יותר לעשות המצוה, מותר).

לימוד התורה

אמרו חכמים⁹ לא ניתנו שבתות וימים טובים לישראל אלא כדי לעסוק בהם בתורה¹⁰. שכל ימות החול טרודים הם במלאכתם, ואין להם פנאי לעסוק בה בקביעות, ובשבת פנויים ממלאכה ויכולים לעסוק בה כראוי¹¹. לפיכך פועלים ובעלי בתים, שאינם עוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע – צריכים לעסוק בתורה הרבה. וגם תלמידי חכמים

(6) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרס"ב ס"א.ב. וסרפ"ז ס"א.

(7) ישע"י נח, יג.

(8) שבת קיג, ריש ע"ב. וראה תניא קו"א ד"ה הוכח תוכיח בסופו. שו"ע אדה"ז או"ח סש"ז ס"א.ב וסי"ג. משנ"ב שם סק"א.

ואדם הפוגש את רעהו בשבת, לא יאמר לו כדרך שאומר בחול "בוקר טוב", אלא יאמר לו "שבת שלום" או "גוט שבת" (משנ"ב סש"ז סק"ה).

אודות ניהול אבליים וביקור חולים בשבת – ראה להלן פרק לח.

(9) ירושלמי שבת פט"ו ה"ג.

(10) ראה מדרש תהלים עה"פ (קט, צב) לולי תורתך שעשועי גו': ספרים היו להם [לאבותינו במצרים] והיו משתעשעים בהם משבת לשבת. ועד"ז בשמו"ר פ"ה, יח. וע"ע זח"ג קעג, א.

(11) וראה תניא אגה"ק כג.

העוסקים בתורה בקביעות כל ימי השבוע ומותרים למשוך קצת יותר בעונג אכילה ושתיה בשבת, גם הם צריכים לעסוק בתורה שהרי נאמר: "שבת לה' אלקיך"¹².

לימוד פנימיות התורה בשבת

הנהגתו של האריז"ל היתה ללמוד שש דרכים בהלכה כנגד ששת ימי המעשה, ואחת על דרך הסוד, כנגד יום השבת, ואילו ביום השבת למד שש דרכים על דרך הסוד ואחת על דרך ההלכה. כמו כן ידועה הוראת כ"ק אדמו"ר מוהר"ש בצוואתו על דרך הלימוד ביום השבת: "ב' שלישים בנסתר ושליש בנגלה". כך שביום השבת יש ללמוד בעיקר פנימיות התורה¹³.

לימוד גליא דתורה בשבת

על פי האמור בצוואת אדמו"ר מוהר"ש לבניו, בשבת יש ללמוד ב' שלישים חסידות ושליש אחד נגלה, ומאידך בקונטרס עץ החיים כותב כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ב: "ויום השבת קודש קדוש יהיה כולו על עסקי דא"ח". בהקשר לשאלת ההנהגה הראויה לאור שתי ההוראות הנראות כסותרות, מבאר הרבי שהוראת כ"ק אדמו"ר מוהר"ש ב נ"ע ש"כולו על עסק דא"ח" היא בעיקר לתלמידי התמימים, וכן איננה שוללת את לימוד השיעורים הקבועים גם בנגלה, וכפי שראו לפועל את הנהגת רבותינו נשיאנו שלמדו את שיעוריהם הקבועים גם בנגלה אף בשבתות וימים טובים¹⁴.

לימוד האב עם ילדיו בשבת קודש

על אף שמקיים האב את מצות "ושננתם לבניך" כששולח ילדיו

(12) שמות כ, י. ירושלמי שבת פט"ו ה"ג. שו"ע אדה"ז סר"צ ס"ה.

(13) טעמיהם צוות, פרשת ואתחנן צג. אג"ק אדמו"ר מוהר"ש ע' יג. אג"ק ח"י"ג ע' תנא. וראה התועדויות תשמ"ו ח"א ע' 302-303.

(14) קונטרס עץ-החיים סכ"ה. שיחת ש"פ תצא תשי"ד (תו"מ ח"י"ב ע' 204). שיחת ש"פ ראה תשל"ז (שיחות קודש תשל"ז ח"ב ע' 509-510).

פרק לב

כבוד, שמחה ועונג

כבוד

בגדים

א. יש לכבד את השבת בכסות נקיה ומכובדת¹. ולכן גם במשך השבת יש להשתדל שהבגדים לא יתלכלכו או יתקמטו.

מפה

ב. נוהגים שהשולחן מכוסה במפה במהלך כל יום השבת לכבוד השבת².

בית נקי

ג. אם במהלך השבת התלכלך השולחן או רצפת הבית, ראוי לנקות אותם כדי לכבד את השבת בבית נקי³.

הימנעות מכעס ומריבה

ד. מכבוד השבת להימנע במיוחד מכעס⁴ ומריבה⁵.

(1) שו"ע אדה"ז סרמ"ב ס"א. וראה שם האם הוא מה"ת או מד"ס. וראה שם סש"ב ס"ט, שמכבוד שבת שלא ילך בבגדים מקומטים.

(2) שו"ע אדה"ז סרס"ב ס"א.

(3) ע"פ שו"ע אדה"ז שם ס"ב.

ובעיר שרוב בתי מרוצפים, מותר לטאטא את הבית בבתים המרוצפים – קצוה"ש סקמ"ו סכ"ז (ע' קיח-קיט).

(4) תקו"ז פה, א.

(5) ספר חסידים סי' תתסג.

שמחה ועונג

שמחה והימנעות מצער

ה. מצוה לשמוח בשבת⁶.

ו. צריך אדם להימנע מכל דבר הגורם לו צער, בלבול וטירדה, כדי שלא ימנע מעונג שבת⁷.

עונג שבת

ז. מצוה שלא יהרהר אדם כלל בעסקיו, אלא יהיה בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויה ולא חסר לו דבר. ובזה מקיים עונג שבת⁸.

ח. בני אדם שסיפור שמועות וחדשות הוא עונג להם, מותרים מן הדין לספרם בשבת כמו בחול [אך לא דברים מצערים⁹]. אבל גם בחול אין לבני תורה להרבות בשיחה זו משום מושב לצים¹⁰. ולמעשה צריך להיזהר מאד שלא לשוחח שום שיחה בטלה ח"ו בשבת¹¹.

ומי שאינו מתענג בריבוי השמועות, אסור מן הדין לספרם בשבת גם אם המטרה בכך היא כדי שיתענג בהם חבירו¹⁰.

שמחה של מצוה

ט. במקום שמחה של מצוה, מותר לשיר ולרקוד ואף למחוא

(6) נסמן בלקו"ש ח"ד ע' 1091-1090 הערה 31.

וראה גם שיחת ש"פ מצורע תשמ"ט (התוועדיות תשמ"ט ח"ג ע' 15), שענין השמחה הוא מהענינים העיקריים דיום השבת, כמאמר רז"ל "וביום שמחתכם - אלו השבתות" (בהעלותך י, י. ספרי עה"פ). סה"ש תשמ"ח ח"ב ע' 635 הערה 14.

(7) ראה שו"ע אדה"ז סרמ"ח ס"א. סרפ"ז ס"א-ג. סרפ"ח סעיפים ב, יד. שש"ו סכ"א. שש"ז ס"ה. ששכ"ח סמ"ט.

וראה גם לעיל כרך א' פרק א סעיף ט.

(8) שו"ע אדה"ז שש"ו סכ"א.

(9) ראה לעיל סעיף ו'. וש"נ.

(10) שו"ע אדה"ז שש"ז ס"ב.

(11) תניא קו"א בסופו.

כפיים¹² ולשרוק¹³.

(דיני דיבור ומסחר בשבת יבואו בעזרת ה' בכרכים הבאים).

(12) לקו"ש ח"א ע' 230. אגרות קודש ח"י ע' שמב. ספר המנהגים ע' 67. וש"נ.
 וראה גם משנ"ב ששל"ט סק"י. אגרות קודש ח"ז ע' קצז. שיחת יום ב' דחה"ס תשכ"ז
 (תורת מנחם חמ"ח ע' 101). בירורי מנהגים שבת ע' 132.
 אמנם שלא במקום שמחה של מצוה, אין להתיר. ולכן מה שמצוי אצל ילדים וכיו"ב,
 שכאשר אחד אומר דבר נאה מריעים לו חבריו ומוחאים כפיהם – ראוי לכל אחד להימנע מזה
 בשבת (אבל אין למחות באחרים העושים כן) (ע"פ שו"ע אדה"ז ששל"ט ס"ב).
 (13) שו"ע אדה"ז ששל"ח ס"ב. סה"ש תשנ"ב ח"א ע' 186 והערה 62.

פרק לג

קדושת היום

א. יום השבת – קדוש הוא לאנ"ש שי' לקום בבוקר מוקדם יותר מבימות החול, ולעסוק בתפילה בהתכוננות והעמקה כמה שאפשר¹. יש לנצל את יום השבת, מלבד זמני האכילה והשינה, לתורה ועבודה ה'².

ב. בכל המצוות יש פנימיות וחיצוניות. בפנימיות השבת יש "זכור" ו"שמור": בחינת זכור בפנימיות היא הכוונה בתפילת³ השבת ובתלמוד תורה לדבקה בה' אחד, ובחינת שמור בפנימיות היא השביתה מדיבורים גשמיים, כמו ששבת ה' מעשרה מאמרות שנבראו בהם שמים וארץ גשמיים⁴.

ג. על ידי קדושת השבת מתקדש כל השבוע. ככל שהאדם זהיר יותר בשבת קודש מאיסורים במחשבה דיבור ומעשה, שלא לעבור חלילה שום איסור שבת, כך יתקדש יותר כל השבוע⁵.

מיעוט שינה

ד. על יושבי אוהל למעט בשבת בשינה⁶.

(1) אגרות קודש אדמו"ר הרי"צ ח"י"ג ע' עא. וראה לעיל כרך א' ע' 184 ובהערות שם.

(2) לקו"ד ח"ג תקלד, א. סה"ש תש"נ ח"ב ע' 710.

(3) כ"ה לשון אדה"ז, "תפלת" לשון יחיד. ואולי הכוונה בעיקר לתפילת ליל שבת (ראה ביאורו"ז להצ"צ ע' תתיב). או שהכוונה לענין התפילה, בכל אחת מהתפילות שמתפלל בשבת (וע"ד הפי' השני ברש"י ויחי מט, ו ד"ה כי באפם הרגו איש).

(4) תניא קו"א בסופו.

(5) אגרות קודש אדה"ז ע' תכח.

(6) סה"ש תרפ"ד ע' 60. תרצ"א ע' 210.

וראה התמים גליון ז (ניסן תשס"א) ע' 22 מיחידות, שכאשר הולך לישון בשבת, ער פאָרשלאָפט דעם שבת.

טיול

ה. לא ראוי כלל וכלל לטייל בשבת⁷. אלא אם כן מדברים בלימוד בעת הטיול, שאז ניתן לטייל חצי שעה או שעה⁸, ובלבד שלא יהיה במקום בו יש חשש לתקלה בעניני צניעות וכדומה.

שיחת חולין בביהכנ"ס

ו. איסור שיחת חולין בבית הכנסת – חמור בשבת יותר מבימות החול, והעושה כך כאילו מחלל את השבת⁹.

עיתונים

ז. לא ראוי לקרוא עיתונים בשבת¹⁰ (ודברים המצערים, וכן פירסומות בתחומים שמתעניין בהם באופן מעשי – אסור מן הדין).

(7) קונטרס עץ החיים פכ"ה.

(8) לקו"ד ח"ג תקלד, א.

(9) כף החיים (פאלאג'י) סכ"ח סג"ו. וראה גם דרכי חיים ושלום (מונקאטש) סי' תג.

(10) שו"ת מהר"ם שיק או"ח סי' קכג. שו"ת מחנה חיים ח"ג או"ח סוף סי' כ. קצוה"ש

סק"ז בבדה"ש סקמ"ג.

מהדורת בן חמו

הלכה למעשה

♦ פסח ♦

מדריך הלכתי
לאור פסקי רבותינו נשיאנו
ומנהגי חב"ד

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

עורכים

הגה"ח הרב משה קורנווייץ
הרב יצחק איתן מזרחי

חברי מערכת

הרב נחמן לרנר
הרב שמואל מקמל
הרב לוי יצחק שפרינגר

הגהה חלכית

הגה"ח הרב מיכאל שלמה אבישיר
הגה"ח הרב דב טברדוכין
הגה"ח הרב שלמה זלמן לבקיקר
הגה"ח הרב מנחם מענדל פרידמן
הגה"ח הרב חיים קיז'נר

ריכוז מערכת

הרב שניאור זלמן ברנשטיין

ניהול פרויקט

הרב שניאור גורפינקל

עיצוב כריכה ושערים

קווי מתאר | 054.8429448

עימוד

ר' שלמה גיימרק

י"ל ע"י

מכון הלכה חב"ד (ע"ר)

לשכת ההלכה

סמס לרב: 055-7081737
קו לרב: 077-2251770
אתר: smslarav.co.il

כל הזכויות שמורות
אין לצלם או להעתיק קטעים/חלקים מהספר
ללא רשות בכתב מהמוציא לאור

הערות והארות ניתן לשלוח למייל:
publish@smslarav.co.il

מבנה הספר

חביבות מיוחדת נודעה אצל רבותינו נשיאנו לחג הפסח והלכותיו. החל מרבינו הזקן, אשר פתח את כתיבת חיבורו הגדול 'שולחן ערוך' בכתיבת הלכות פסח. הלכות אלו נכתבו עוד בשבתו בשבת תחכמוני אצל המגיד ממעזריטש. ומן הדור הראשון, לדור השביעי – נשיא דורנו, כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שכתב את ה'הגדה של פסח – עם לקוטי טעמים ומנהגים'. חיבור זה, הוא החיבור הראשון שיצא מתחת יד קודשו.

שמחים אנו, בכך שזכינו לפתוח את מפעל ספרי ההלכה שבהוצאת 'מכון הלכה חב"ד' בספר זה – הכולל בתוכו את הלכות חג הפסח ומנהגיו.

הספר נכתב במתכונת ייחודית, המאפשרת ללומד להגיע לידי מיצוי לימוד הלכות החג באופן יסודי. מבנה הספר כולל בתוכו כמה חלקים שונים המרכיבים ביחד תמונה שלימה ומקיפה, המביאה את הלומד לידי ידיעה בהירה ביסודות ההלכה וטעמי המנהגים, ולהתמצאות רחבה בפרטי ההלכה.

להלן יוצג מבנה הספר ותוכנו:

הלכות ומנהגים

עיקרו של הספר מורכב מהלכות החג ומנהגיו. מאחר ובחג הפסח חמץ אסור בו ב'משהו', וישראל קדושים נוהרים ומחמירים בו, על כן יש לבאר כראוי את עיקרי ההלכה – אלו המחויבים מצד הדין, וכן את הדברים הנוספים לעיקר ההלכה, שהם הדברים הראויים לעשותם לכתחילה, והמנהגים שהושרשו בהלכה בעקבות זהירותם של בני ישראל.

בפרקים העוסקים בהלכות, הושם דגש בכל הלכה – אם היא מעיקר הדין או שהיא מנהג ישראל אשר תורה הוא, או שהיא 'הנהגה טובה'. דבר זה הודגש באמצעות מילות פתיחה מתאימות. כאשר נכתבה הלכה ברורה, סגנון פתיחת המשפט הוא: "יש להקפיד", יש לעשות" וכדומה. כמובן, שאם זו הוראה מרבותינו נשיאנו – אף שלא נכתבה

בספרי ההלכה, השתמשנו בניסוח זה. כאשר הובא מנהג הפשוט – הנוסח בפתחת המשפט הוא, "נוהגין". ובמקרים מסוימים כאשר המנהג אינו מוכרח ואינו נהוג אצל כולם, נכתב "יש נוהגין".

מתוך הדקדוק בנוסח ההלכות, יוכל כל אחד לדעת מה היא עיקר ההלכה ומה הם תוספותיה. דבר זה משפיע על ידיעת ההלכה – וכן בעת הצורך, ניתן לשאול רב האם אפשר להקל בפרטים מסוימים – שאינם מעיקר הדין.

בחלק מן ההלכות ישנם מחלוקות שונות בין רבני חב"ד, בהבנת דברי אדמו"ר הזקן ובהוראות רבותינו נשיאנו. מאחר ורבנים גדולים וחשובים עומדים בכל צד של הדיון ההלכתי, הובאו בהלכות אלו הצדדים השונים והדיעות החלוקות. במקרים אלו, יעשה כל אחד כהוראת רבו אשר מורה לו את דרכו במהלך כל השנה.

הקדמות להלכות

עבודה גדולה וייחודית נעשתה בספר זה – והיא ההקדמות להלכות. דרכם של ספרי ה'ליקוטים' להביא את ההלכות הנצרכות והדברים הנוגעים למעשה. אך כבר אמרו רבותינו "לעולם ישלש אדם שנותיו... שליש במשנה ושלש בתלמוד". היינו, שאין להסתפק בלימוד ה'משנה' – ההלכה, אלא יש ללמוד את 'התלמוד' – שהן, טעמי ההלכות. כך ניתן להבין היטב את ההלכה, לזכור אותה, ולהתנהג לפי הדרכותיה כראוי. לשם מטרה זו, נכתבה הקדמה מפורטת לפני כל פרק ופרק, המסבירה את יסודות ההלכה – החל מתורה שבכתב, ובהמשך – לביאורי המצווה בתורה שבעל פה, עד לספרי הפוסקים האחרונים. וכמובן, ביאורי רבותינו נשיאנו באותו עניין.

דרכו של אדם לחפש את מבוקשו ללא מאמץ – ובאם ניתן להגיע למטרה בדרך קלה, הרי שכך אדם יבחר את דרכו. אולם במקרה דנן, מומלץ ביותר לכל מי שנוטל את הספר ללמוד בו – לעבור ביסודיות על ההקדמות ללימוד ההלכות. לימוד זה ייתן טעם וחיות מיוחדת בכל קיום הלכות החג, ויאפשר ללומד להסביר את טעמי ההלכות לבני ביתו ולילדיו הקטנים – דבר שיגביר את שמירת החג בהידור בביתו ובמשפחתו – כפי רצון ה' יתברך, וכהוראת ההלכה.

קביעות שנים

חג הפסח במשך השנים, יכול לחול בימים שונים בשבוע. פעמים חג הפסח חל בשבת או ערב פסח חל בשבת. בשנים אלו משתנות ההלכות לפי בהתאם לאותה קביעות, וכן יש בהן הדרכות מיוחדות לאופן ההנהגה בזמנים אלו.

על כן, ייחדנו בספר זה פרקים העוסקים בהוראת ההנהגה לשנים אלו. דבר זה, מסייע על ידיעת ההלכה בזמנים אלו, בצורה ברורה ושווה לכל אחד ואחד.

מנהגי הרבי

זכה דורנו, דור השביעי – אשר נתן לנו הרבי את הזכות והאפשרות לדעת את סדר הנהגתו הקדושה ב'ליל הסדר'. במשך כעשרים שנה נתן הרבי רשות לתלמידי התמימים, להיות איתו עמו בביתו הקדוש של כ"ק אדמו"ר הריי"ץ – עת ערך שם את 'ליל הסדר'. התמימים שזכו להיות בקודש פנימה, רשמו את הנהגות הרבי מ'ליל הסדר', וכך הותירו לנו לדעת את סדר ההנהגה הקדושה של הרבי.

בספר זה, הובאו פרטי ההנהגה של הרבי בעת עריכת הסדר. כך שהרוצה לדעת את הנהגתו הקדושה של הרבי, וללכת בעקבותיה – יוכל למצוא את מבוקשו בספר זה.

יהי רצון של ידי העיסוק המוגבר בהלכות 'חג הפסח', גאולת מצרים – נבוא תיכף ומיד, באופן של 'פסח', דילוג וקפיצה לגאולה העתידה. בהתגלות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח תיכף ומיד ממש.

תוכן ענינים

לקראת חג הפסח

- פרק א** שלושים יום קודם החג29
 לימוד הלכות החג / 29 / זהירות מאכילת מצה / 29 / זהירות
 בחמץ / 30 / קמחא דפסחא / 30 / מבצע מצה / 31 / שמחת יום
 טוב / 32 / קניות לפסח / 32 / פסח בבית ³³
- פרק ב** מנהגי חודש ניסן34
 בקביעות ששבת הוא ראש חודש ניסן / 34 / תחנון / 35 / אמירת
 ה'נשיא' ³⁶ / ברכת האילנות ³⁶
- פרק ג** יומי דפגרא – תאריכים חסידיים בחודש ניסן39
- פרק ד** שבת הגדול42

נקיון הבית לחג הפסח

- הקדמה**47
 בדיקת החמץ ומטרתה / 47 / זמן הבדיקה / 47 / היוצא מביתו
 לפני הפסח / 48 / ההכנות לבדיקה ומשמעותן / 48 / ניקיון
 הבית לכבוד החג / 49 / מכירת חמץ / 50 / חידושו של אדמו"ר
 הזקן - מכירת החמץ ב"ערב-קבלן" ⁵²
- פרק ה** ניקיון הבית55
 כללי נקיון הבית / 57 / שאר המקומות / 58 / זהירויות
 שונות / 58 / המטבח וכליו / 59 / רהיטי הבית / 62 / כלים
 שונים / 65 / מכשירים אלקטרוניים / 66 / תכשיטים / 67 / משיקי
 לדים ומוצרי תינוקות / 68 / חצר הבית והמכונית ⁶⁸
- פרק ו** דיני הכשרת הבית לפסח70
 הקדמה כללית / 70 / סוגי הכלים השונים / 71 / כללי הכשרת
 כלים / 73 / סדר הגעלה / 75 / סדר הכשרה בעירוי מכלי
 ראשון / 77 / הכשרת שיש/משטחי עבודה במטבח / 78 / מדיח
 ומייבש כלים / 82 / מכשירי אפיה בישול וחימום ⁸²

- פרק ז נקיון השיניים** 87
 שתלים, סתימות וכתרים / 87 שיניים תותבות / 89 נקיון
 אבזורים ליישור שיניים / 90 טיפול שיניים במהלך החג / 90
- פרק ח בדיקת חמץ מוקדמת** 91
 מקומות הבדיקה / 91 זמן הבדיקה / 91 אופן הבדיקה / 92
- פרק ט מכירת חמץ** 94
 הדברים הנמכרים / 94 סימון ושימוש במקום בו נמצא
 החמץ / 95 אופן המכירה / 97 לאחר החג / 100

קניות לחג הפסח

- הקדמה** 103
 קניית מצות מהודרות / 103 הפרשת חלה / 104 זהירות מחמץ
 במוצרים שונים / 106 זהירות מחמץ בתרופות / 106 בפסח
 מהדרים יותר / 107 טעמי החומרות / 108 סוגי חומרות / 109
- פרק י מצות** 111
 הכנת המצות / 115
- פרק יא זהירות מחמץ במוצרים שונים** 123
 כללי תערובת חמץ / 123 מוצרי היגיינה ובישום / 126 חומרי
 ניקוי / 127 כלים חד פעמיים / 128 מפיות מגבונים / 128 אוכל
 של בעלי חיים / 129 סיגריות טבק / 130
- פרק יב תרופות, מזון לילדים** 131
 תרופות - הבהרה כללית / 131 כללי ההלכה / 131 חולה
 שיש בו סכנה / 133 חולה שאין בו סכנה / 133 מזון לתינוקות
 וילדים / 134
- פרק יג הידורים** 136
 קטניות / 136 שמן / 137 מאכלים שונים שהוזכר
 בפוסקים להמנע מהם / 138 מאכלים שיש להקפיד ביותר
 לקנות בכשרות מהודרת / 139 פירות הדר / 140 מצה
 שרויה / 140 מצות מכונה / 142 הידורים שונים שמנהגנו
 להדרע"פ הוראות רבותינו נשיאנו / 142 הידורים המקובלים
 אצל אנ"ש / 143

ערב חג הפסח

פרק יד בדיקת חמץ 151

דברים האסורים קודם הבדיקה 151 / הכנת הבית
לבדיקה 153 / זמן הבדיקה 155 / חובת הבדיקה 155 / סדר
הבדיקה 156 / דיני הפסק בבדיקה 157 / הנר, הנוצה
והשקית 158 / ביטול החמץ 159 / אחר הבדיקה 160 / הנוסע
מביתו 160 / בחורי ישיבה 162 / בתי כנסיות ובתי
מדרשות 162

פרק טו דיני ערב החג 163

סדר תפלת שחרית בערב פסח 166 / איסורי אכילה
בערב פסח 166 / סוף זמן אכילת חמץ 168 / איסור עשיית
מלאכה 169 / תספורת וגזיות צפרניים 170 / הזמנת
אורחים 172

פרק טז תענית בכורות 173

דיני סיום מסכת 175

פרק יז ביעור חמץ 178

זמן ביעור חמץ 182 / הכנות לביעור חמץ 182 / חמץ
באשפה, בחצר וברחוב 182 / שריפת החמץ 183 / ביטול
החמץ 185 / לאחר סוף זמן ביעור (שריפת) חמץ 186

פרק יח עירוב תבשילין 188

זמן העירוב 191 / סדר עירוב תבשילין 191 / דינים שונים 192

פרק יט הכנות לליל הסדר 195

הכנת השיעורים 199 / כזיתמצה 199 / כזיתמרור 201 / שיעור
רביעית יין 201 / הכנת יין לארבע כוסות 202 / הכנת סימני
הקערה 203 / בשר צלי 206 / הכנות כלליות 206 / ערב שבת
וחג הפסח - הכנות לסדר מבעוד יום ודין השוכח 207

פרק כ סדר קרבן פסח 209

פרק כא ערב פסח שחל בשבת 210

דרשת שבת הגדול 210 / תענית בכורות מוקדמת 210 / בדיקת
חמץ 210 / יום שישי י"ג ניסן - ערב שבת (הגדול)
ער"פ 211 / הכנות כלליות 212 / הכנות לחג מערב שבת 213 /

כניסת השבת 214 / התבשילים והכלים בשבת זו 215 / שבת
י"ד ניסן / ביעור החמץ 218 / המשך יום השבת 220 / מוצאי
שבת - ליליו"ט חג הפסח 222 / ליל הסדר 222

פרק כב הדלקת נרות..... 224
לפני ההדלקה 224 / זמן ההדלקה 225 / הברכה 225

ליל הסדר

הקדמה..... 229

פרק כג מעריב ליל הסדר..... 263

פרק כד הכנות לליל הסדר..... 265

עריכת השולחן 265 / הכנת המצות לליל הסדר 266 / שכח
להכין מבעוד יום 267 / עריכת הקערה 269

פרק כה דין ד' כוסות..... 272

הכוס 272 / הקידוש 273

פרק כו דין ההסבה..... 276

שכח להסב 277

פרק כז קדש, ורחץ, כרפס, יחץ..... 279

קדש 279 / ורחץ 282 / כרפס 283 / יחץ 285

פרק כח מגיד..... 287

מצוות ליל הסדר 287 / אמירת ההגדה 288

פרק כט רחצה, מוציא מצה..... 295

רחצה 295 / מוציא מצה 296

פרק ל מרור, כורך..... 301

מרור 301 / כורך 303

פרק לא שולחן עורך, צפון..... 306

שולחן עורך 306 / צפון 308

פרק לב ברך, הלל, נרצה..... 311

ברך 311 / הלל נרצה 314 / קריאת שמע שעל המיטה 317

- פרק לג הנחיות חשובות – ליל סדר ציבורי** 318
 סועדים שאינם יהודים / 318 הכנות / 318 עריכת הסדר / 318
 זמן התחלת הסדר 319

חג הפסח

- פרק לד יום א' דחג הפסח** 323
 תפילת שחרית / 323 תפילת מוסף / 324 / סעודת היום / 326
 תפילת מנחה / 327 מעריב, הבדלה בארה"ק / 327 / לימוד
 מסכת סוטה / 328 / המוצא חמץ בפסח 328
- פרק לה יום ב' דחג הפסח – בחו"ל** 329
 תפילת ערבית / 329 / הדלקת נרות / 329 / ליל הסדר / 329
 תפילת שחרית / 330 / מוסף 330
- פרק לו פסח שחל בשבת** 331
 תפילת מנחה / 331 / הדלקת נרות / 331 / שבת - חג הפסח / 331
 מעריב / 332 / ליל הסדר / 332 / שבת בבוקר / 334 / תפילת
 מנחה / 335 / תפילת ערבית - בארה"ק / 335 / הבדלה
 - בארה"ק / 336 / מוצאי שבת ליל יום ב' דחג הפסח -
 בחו"ל / 336 / ליל הסדר - מוצ"ש - בחו"ל 336
- פרק לז דיני מוריד הטל, ותן ברכה** 338
 דיני "מוריד הטל" / 338 / דיני "ותן ברכה" 339
- פרק לח חול המועד** 340
 תפילת שחרית / 343 / דין השוכח 'יעלה ויבא' בתפילות חול
 המועד / 346 / סעודות חול המועד / 347 / שמחות ואירועים
 בחול המועד / 348 / דיני חול המועד 349
- פרק לט שבת חול המועד** 350
 כניסת ליל שבת / 350 / בוקר השבת / 351 / מוצאי שבת 352

שביעי (ואחרון) של פסח

355	הקדמה
359	פרק מ ערב שביעי של פסח
361	פרק מא ליל שביעי של פסח
	מהותו של יום 361 / סדר היום 361 / ליל החג 362
365	פרק מב שביעי של פסח
	תפילת שחרית 365 / לאחר התפילה 366
369	פרק מג אחרון של פסח - בחו"ל
	ליל החג 369 / בוקר החג 370
372	פרק מד שביעי של פסח שחל בערב שבת
	יום חמישי - ערביום טוב 372 / שבת - אסרו חג - בארה"ק 372 / הדלקת נרות שבת 373 / שבת אסרו חג - בארה"ק 374
376	פרק מה שבת - אחרון של פסח - בחו"ל
	ליל החג 376 / בוקר החג 377
378	פרק מו שביעי של פסח שחל בשבת
	ליל השבת - החג 378 / בוקר השבת - חג 379 / ליל אחרון של פסח - בחו"ל 380
382	פרק מז מוצאי חג הפסח, אסרו חג
	חמץ לאחר החג 382 / אסרו חג 383
387	מפתחות

הקדמה

לימוד הלכות חג הפסח

לימוד הלכות החג מהווה חלק משמעותי ותנאי הכרחי לקיימו כראוי. לכן הורו חז"ל "שלושים יום קודם החג דורשים בהלכות החג".¹ הנהגה זו – ללמד את עניינו של כל חג במועדו, נתקנה כבר ע"י משה רבינו.² חז"ל הקדימו את זמן הלימוד ל"שלושים יום" לפני החג והגדירו את תוכן הלימוד ל"הלכות החג".

מעיקרה, נקבעה תקנה זו כדי להכין את העם לקראת העלייה לרגל, וללמדם את דיני העלייה והלכות קרבנות הרגל.³ אך אף לאחר החורבן לא בטלה תקנה זו,⁴ ועניינה העיקרי בזמן הגלות הוא, ללמוד וללמד את הלכות החג השייכות לכל מועד וחג בזמנו.⁵

קיום תקנה זו מוטל על כל אחד מישראל באופן פרטי, במיוחד בדורות אלו כאשר כל ההלכות מלוקטות וכתובות בספרים בשפה ברורה. לכן, מצווה על כל אחד ללמוד בעצמו לפני החג את הלכות החג⁶ (ועדיין נותר זכר למנהג הקדום, כאשר הרב דורש לבני הקהילה, בשבת שלפני המועד, "שבת הגדול").

דברים אלו אמורים לגבי כל חג. משמעות מיוחדת יש לתקנה זו בהכנות לחג הפסח שהלכותיו מרובות וההכנות המעשיות לקראתו מתחילות גם בפועל "שלושים יום קודם החג", כדוגמת המנהג של

(1) פסחים ו, א.

(2) מגילה לב, א.

(3) תוס' בכורות נו, בד"ה "בפרוס".

(4) ראה ב"מ צו, א.

(5) טושו"ע ונ"כ או"ח ר"ס תבט.

(6) שו"ע אדה"ז שם ס"א ד.

לאכול מצה שלושים יום לפני פסח⁷; כמו כן, בהכנת הבית כראוי לביעור חמץ⁸, ועוד.

ראגה לזולת בהכנות לחג

כחלק מההכנות לשמחת האדם בחג עם בני משפחתו, הזהירה התורה שיש לשתף בשמחה את "הלוי, הגר, היתום והאלמנה"⁹. ואמרו חכמים שאלו הארבעה המנויים בפסוק הנם כנגד בני משפחתו "בן ובתך ועבדך ואמתך". ללמד, שעל ידי שדואג לשמח את הנזקקים, אומר לו ה': "אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך"¹⁰. ומנהג ישראל לאסוף כסף לקראת החג על מנת לרכוש את צרכי החג לנזקקים, מבעוד מועד¹¹.

זיכוי הרבים במצוות החג

מעבר לכך הורה הרבי שכל אחד יזכה את מכריו במכירת-חמץ קודם הפסח¹², וכן לחלק להם מצה-שמורה (לפחות בזית) לליל הסדר, וכן לערוך סדרי פסח פומביים ולאפשר ליהודים לקיים את מצוות החג¹³.

(7) אג"ק ב"ק אד"ש ח"ע ע' שיט; שו"ת אג"מ או"ח ח"א סקנ"ה; מצות-מצוה פ"ב סקכ"ט.

(8) שו"ע אדה"ז או"ח סתל"ו סעיפים א,ה,ז,כג. ובסימן תס"ט סעיפים א-ב.

(9) דברים טז, יא וברש"י שם.

(10) תנחומא ראה יח.

(11) ראה רמב"ם הלכות יו"ט פ"ו ה"ח. שו"ע אדה"ז או"ח סתכ"ט ס"ה"ז.

(12) אודות זיכוי הרבים במכירת חמץ ראה אג"ק ח"ב ע' קפו: "מובן שנכונה התכנית לחלק מכתב התעוררות לחג הפסח ובטח אף שאינו מזכיר עד"ז גם שטר מכירה קצר שיוכלו לצרפו לשטר מכירה כללי, ואז ששטר הנ"ל יהי בצורת יפוי כחו לכל המקומות בהם נמצא חמץ וכלים חמוצים".

(13) ראה אג"ק ב"ק אד"ש ח"א ע' לה: "נהניתי במאד ממה שהתעסק לחלק מצה שמורה לחבריו מלפנים וגם עתה. ובדואי יכתוב בפרטיות יותר לאחר החג, ות"ח מראש. וכן בטח יכתוב עד"ד הנעשה בזה ע"י שאר אנ"ש - הידוע לו. וגדול זכות התעסקות זאת להמשיך הטבת הבריאות לאמו שתל"א, נוסף על תוספת הברכה והצלחה בעניניו הוא ושל וזוגתו תח"ל למילוי משאלות לבבם לטובה בקרוב. המחכה לבשו"ט".

וראה שיחת י"א ניסן תשל"ג: מכיוון שנמצאים אנו ימים אחדים קודם חג הפסח, שהרי היום בבוקר היה ה"בעשור לחודש ויקחו להם" (שזו היתה ההתחלה של ההכנה לקרבן פסח) ובזמן הזה ישנה מצוות אכילת המצה וכלל עניני חג הפסח - הנה כאן המקום להזכיר ולעורר עוד הפעם לנצל את אותה ד' ימים שבין עשור לארבעה עשר לחודש, שהרי בלילה (שלאחריו)

פרק א

שלושים יום קודם החג

לימוד הלכות החג

א. תקנו חכמים, לדרוש בהלכות הפסח שלושים יום קודם הפסח. על כן, החל מחג הפורים יש להתחיל ללמוד את הלכות פסח, כדי להיות בקי בהם ולדעת את המעשה אשר יעשה¹. חובה זו מוטלת לא רק על הרבנים ומורי ההוראה – אלא על כל אחד ללמוד בעצמו².

ב. המחנכים והמורים במוסדות החינוך, צריכים ללמד לתלמידיהם את הלכות החג – במשך הימים שלפני החג. בנוסף לכך, כדאי להדגים בפניהם כיצד עורכים את ה'סדר', ה'קערה' וכל יתר ענייני ליל הסדר. על ידי כך, יחקקו בזיכרונם ההלכות הקשורות לעניינים אלו³.

זהירות מאכילת מצה

ג. יש להמנע מאכילת מצה שלושים יום לפני פסח⁴. נמנעים

(1) שו"ע אדה"ז סתכ"ט סעיפים א"ב.

(2) שו"ע אדה"ז שם ס"ג. ראה אג"ק ח"י ע' קל.

(3) אג"ק ח"י ע' שנ, ושם: "מאחר ובין התלמידים ישנם מנהגים שונים, ואין לנגוע בזה – על כן, בעת עריכת ה'סדר לדוגמא', יזהרו שלא לנגוע במנהגים השונים".

(4) אג"ק ח"י ע' שיט. ושם משמע שטעם הדבר הוא, מאחר ובימים אלו מתחיל כבר ענין המצה, מיכלא דמהימנותא. לכן, נוהרים שלא לאכול מצה, ולהמתין באכילתה עד שעת החיוב מן התורה – ליל הסדר.

אף ממצת מכונה⁵ ויש הנמנעים גם ממצת חמץ⁶. אך מצה עשירה אפשר לאכול⁷.

זהירות בחמץ

ד. במשך שלושים יום שלפני הפסח, טוב להיזהר אשר בכל דבר שעושים או משתמשים – לא יישאר בו חמץ דבוק באופן חזק, כדי שלא יהיה קשה לנקותו מהחמץ לקראת הפסח⁸. לכן, נכון שמפורים ואילך מי שמעיין בספר בעת האכילה, יעיין שלא יישאר בו משהו חמץ כדי שלא ימצאנו בפסח. כמו כן, ראוי להקפיד על כך בכל מקומות הבית. כגון, האוכל על הספה, יישמר בעת אכילתו שלא יפלו פירורים בחריצים וכדומה.

(5) יש פוסקים שכתבו שטעם האיסור הוא מצד חביבות המצווה, על כן יש להימנע מלאכול גם מצת מכונה.

(6) במקראי קודש סימן סי' קמז (ובדפוס ישן ח"ב כה) דן לגבי מצות חמץ שאין שום היכר בינן לבין מצות של פסח. דיש לדון האם זה דומה למצה עשירה שמותר או שמא מצה עשירה שאני [=שונה], שניכר בטעמה שאיננה מצה. ובאמת נחלקו בזה הראשונים האם האיסור הוא על טעם מצה או על מצה שיוצא ידי חובה. בשו"ת תשב"ץ [חלק ג סימן רס], מהר"ם חלוואה פסחים מט, א, וכן דעת התוס' ע"פ מהרש"א [פסחים צט"ב תוד"ה לא] - שכל שיש לה טעם מצה אין לאוכלה אף שאין יוצא ידי חובה בה; לעומתם, מהמאירי [פסחים צט"ב], תוס' רי"ד [פסחים צט, א], רבינו מנוח [הל' חו"מ סוף פ"ו], תלמידי הרשב"א [פסחים צט, ב] - שהתירו לאכול בצקות של נברים, מבואר, שאף שיש לו טעם מצה, באם לא ראוי לצאת יד"ח בו, אין איסור לאוכלו.

ומשור"ע אדה"ז סתע"א ס"ד משמע קצת שהאיסור הוא רק במצה שיוצא בה ידי חובתו בלילה, ועפ"ז לכאורה כל מצה שאין יוצאים בה ידי חובה אף שיש לה טעם מצה, עכ"ז היא מותרת, ולפ"ז גם מצה שלא נעשתה לשמה יש מקום להתיר. וראה שו"ת יביע אומר חלק ו - אורח חיים סימן לט, שו"ת להורות נתן חלק ד סימן מ. אמנם בכ"ז יש הנמנעים מלאכול מצה זו. וראה עוד בכ"ז לקמן בהקדמה לשער קניות לחג הפסח בתחילתה.

(7) מצה זו מותרת באכילה, אפילו בערב הפסח ממש - מאחר ולא ניתן לצאת בה ידי חובת אכילת מצה בליל הסדר, ואין לה טעם מצה. שו"ע אדה"ז שם.

(8) שו"ע אדה"ז סת"ו סכ"ג. ערוה"ש סו"ס תלו.

קמחא דפסחא

ה. מנהג ישראל לאסוף כסף לקראת החג, על מנת לרכוש את צרכי החג לנזקקים, ומנהג זה הוא הנקרא 'מעות חיטים' (ב'מעות חיטים' נכללים כל צרכי החג, לא רק מצות ויין, אלא אף בגדי יו"ט ושאר עניינים⁹). וכל תושב קבוע בעירו חייב להשתתף בזה¹⁰. ראוי שלפחות מקצת מהתשלום למעות חיטים לא יהי' מכספי מעשרות. אך מי שקשה לו, יכול ליתן הכל מכספי המעשרות¹¹. יש לדאוג ל'מעות חיטים' בהקדם האפשרי¹², כדי שיהיה לזקוקים לכך את הנצרך מבעוד מועד, ובכדי לסלק מהם את הטרדה הקשורה בזה. למעשה, יש להתחיל לתת מעות חיטים [עכ"פ לקבל החלטה טובה בזה] מפורים¹³, ומר"ח ניסן להוסיף בזה עוד¹⁴.

מבצע מצה

ו. אחת מתקנות כ"ק אד"ש היא¹⁵, לשלוח לקראת חג הפסח, לכל יהודי שאפשר להגיע אליו – מצה שמורה עגולה עבודה יד¹⁶. לכתחילה, אם אפשרי, לתת שלוש מצות עבור הסדר (ובחור"ל –

(9) שיחת ש"פ צו תנש"א.

(10) שו"ע אדה"ז סתב"ט סעי' ה"ז.

(11) ראה מה שדנו בקובץ נור התורה יז עמ' רמ ואילך. יש מי שדייק שדעת אדה"ז היא שאין ליתן ממעשרות [עיונים הערות וצינונים (אשכנזי) הל' ת"ת ח"א עמ' 239 ובספר אהבת צדקה עמ' תקח]. ולכאורה נראה שכיום כשבפועל לא שמים 'מס' - יהי' מותר [כ"כ הגרשו"א ב'אהבת צדקה' שם, וראה גם צדקה ומשפט פ"א ס"ק ה"א] ואכמ"ל.

(12) התועודויות תשמ"ט שיחת מוצאי שושן פורים ע' 464. וראה גם התועודויות תש"נ שיחת ערב פסח ע' 51.

(13) שיחת פורים תשמ"ז התועודויות עמ' 609.

(14) ע"פ שיחת ש"פ ויקרא תנש"א.

(15) ספר המנהגים ע' 37.

(16) ראוי לציין, שאף לילדים קטנים מעורר הרבי שיאכלו ויקפידו על אכילת מצה שמורה, שהרי מצה עניינה אמונה (מיכלא דמהימנותא), וצריכים להחזיר זאת לילד כבר מקטנות (התועודויות תשי"א ח"ב ע' 7), על כן, מן הראוי לשלוח מצות שמורות גם עבור ילדים קטנים. וראה אנ"ק ח"ב ע' שמג: "אודות חלוקת שמורה של יד לחלמידים-ות בתי הספר, ובטח הכוונה בזה לכבות... בכלל נכון הדבר".

שש מצות עבור שני הסדרים). אם אי אפשר, יש לתת לכל הפחות מצה אחת עבור אכילת 'כזית' בליל הסדר, או עכ"פ 'כזית' מצה¹⁷.

שמחת יום טוב

ז. אחת ממצוות החג היא, "ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וגו'¹⁸". לכן, חייב אדם להיות שמח וטוב לב במועד, הוא ואשתו ובניו וכל הנלווים אליו. קודם החג צריך לקנות לאשתו – בגדים ותכשיטים כפי ממונו, ולילדיו – מיני מגדנות, כדי שישמח אותם בחג על ידי דברים אלו, והיא מצות עשה מהתורה¹⁹.
ח. כדאי ונכון שלכל ילד תהיה הגדה של פסח משלו, ועם ציורים²⁰, כמו כן טוב לקנות לילדים סידור חדש וכיו"ב²¹.

קניות לפסח

ט. לא יאמר אדם על בשר שקונה לחג 'זה לפסח', שלא יהיה נראה כמקדיש דבר לקרבן פסח; אלא יתרגל לומר 'זה לחג הפסח' או 'זה ליום טוב'²². אך אם אומר 'זה לפסח' וכוונתו להזהיר

(17) לקו"ש ח"א ע' 243, ושם: "כל מי שהוא בעל השפעה, רב או שוחט, משרת בקודש או שמש, אם רק יש לו משהו אשר אם ישלחו לו מצות לסדר – ישתמש הלה בעת הסדר במצות ששלח לו, יעשו נא זאת: ישלחו לו מצות, ודווקא עגלות, ודווקא מצות מאפיית יד, ודווקא מצה שמורה, ועל ידי כך יקיימו מאות ואולי אלפים מבני ישראל מצות אכילת מצה כהלכתה ובהידור". באג"ק (חי"ג ע' יא) ובשיחת שבת החודש תשל"א [שיחור"ק תשל"א ח"ב עמ' 7 עמ' 36] משמע, שהשיעור הפחות ביותר לחלוקה – הוא כזית.

(18) דברים טז, יד.

(19) שו"ע אדה"ז סתקב"ט סעי' רז. יש להקפיד לקנות את הבגדים והתכשיטים, קודם החג – ולא בחול המועד, הן מצד איסור קניות בחוה"מ, והן מלשון הרמב"ם (ספח"מ מ"ע נד) דמשמע שם שהשמחה היא בלבישת בגדים חדשים בחג עצמו.

(20) התוועדויות תשמ"ז ח"ב ע' 637, 692, 767.

(21) התוועדויות תשמ"ח חלק ב' ע' 480, 'במכל-שכן מן הדין שיש לקנות קליות ואגוזים דברי הרשות'.

(22) שו"ע אדה"ז סתקב"ט סעי' א"ב. ובדיעבד, אם אמר כן על תרגולים (שאינם קרבים על המזבח), מותרים באכילה. וראה שם, שאם אמר על בשר גדי או טלה, 'הרי זה לפסח' אסורים באכילה אפילו בדיעבד, אלא אם כן יש בזה הפסד גדול וכדומה.

שישמרו אותו מחמץ – מותר לומר כן.
 י. עצה טובה למי שהדבר אפשרי: לקנות את צרכי חג הפסח בחנויות שלא נכנס בהם חמץ כלל [כגון המיוחדות לפסח]²³.
 באם לא מתאפשר לקנות ממקומות כזה, ניתן לקנות בחנויות רגילות, אך יש לוודא שהדברים הנמכרים לשם שימוש בחג הפסח, הינם סגורים, עטופים ונמצאים במקום מובדל ממוצרי החמץ.
 יא. תוך כדי הקניות או ההכנות לחג – ראוי שלא לומר "כמה טורח החג הזה" וכדומה²⁴.

פסח בבית

יב. מנהג ישראל, שבחג הפסח נמצא כל אחד עם בני משפחתו בביתו הפרטי, ובפרט ראש המשפחה²⁵. בנוסף לכך, יש להעיר כי קשה להדר כראוי כאשר לא נמצאים בבית הפרטי. לכן עדיף להיות בימי חג הפסח בבית פרטי, מאשר להיות ב'בית מלון'.
 אך במקרה שמחמת אילוצים או קשיים, שמירת חג הפסח ב'בית מלון' תהיה יותר מהודרת ממה שיצליח לעשות בביתו – יכול לצאת מביתו על מנת שיוכל לשמור שם כראוי את ההלכות וההידורים.

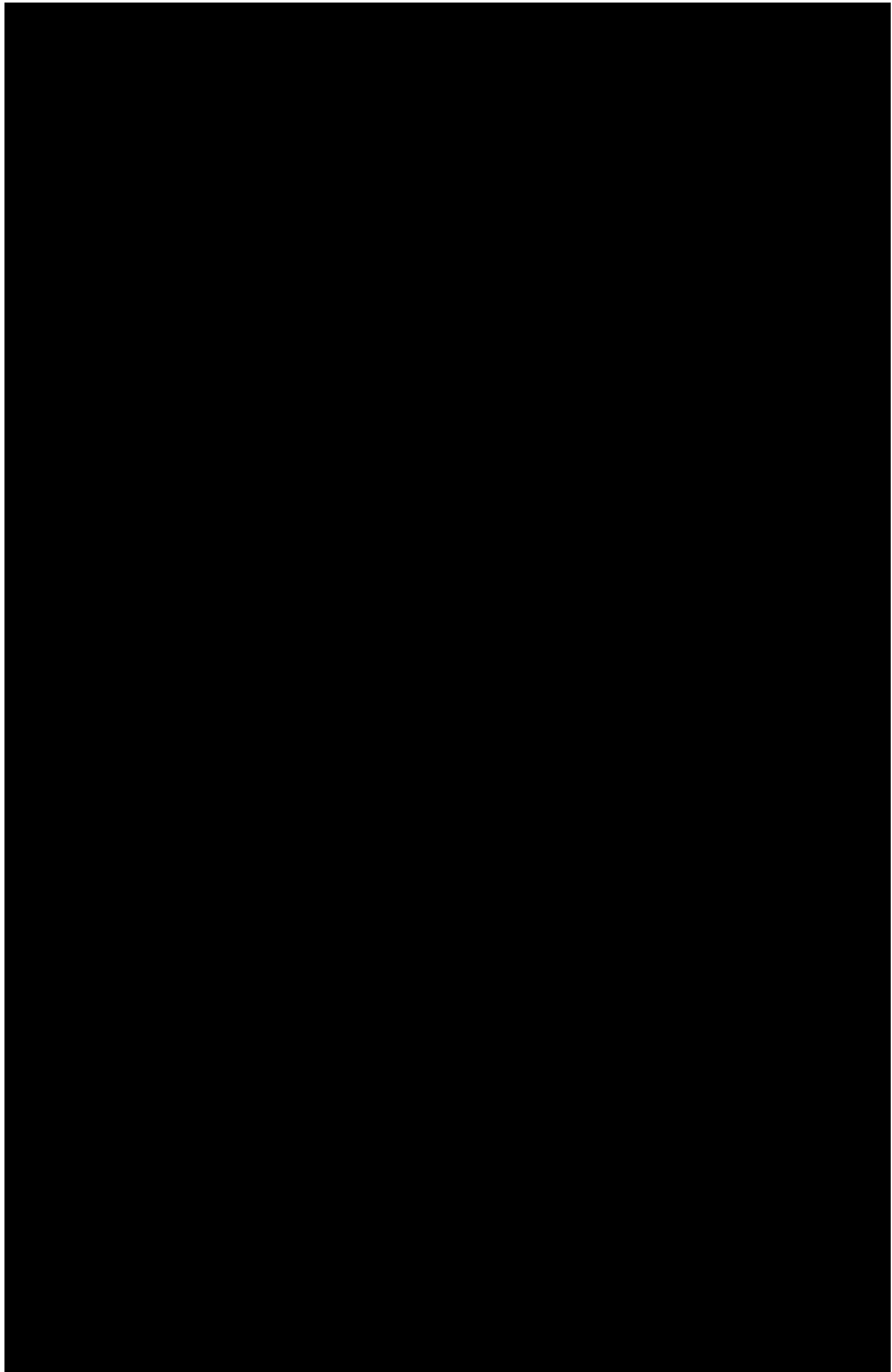
(23) כפי שסיפר נכד הר"י לנדא ז"ל, ששמע מסבו כי כששלח אותו אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לקנות אגוזים לפסח, אף בקליפה, הקפיד על כך שיקנו מחנות שאין בה חמץ כלל.

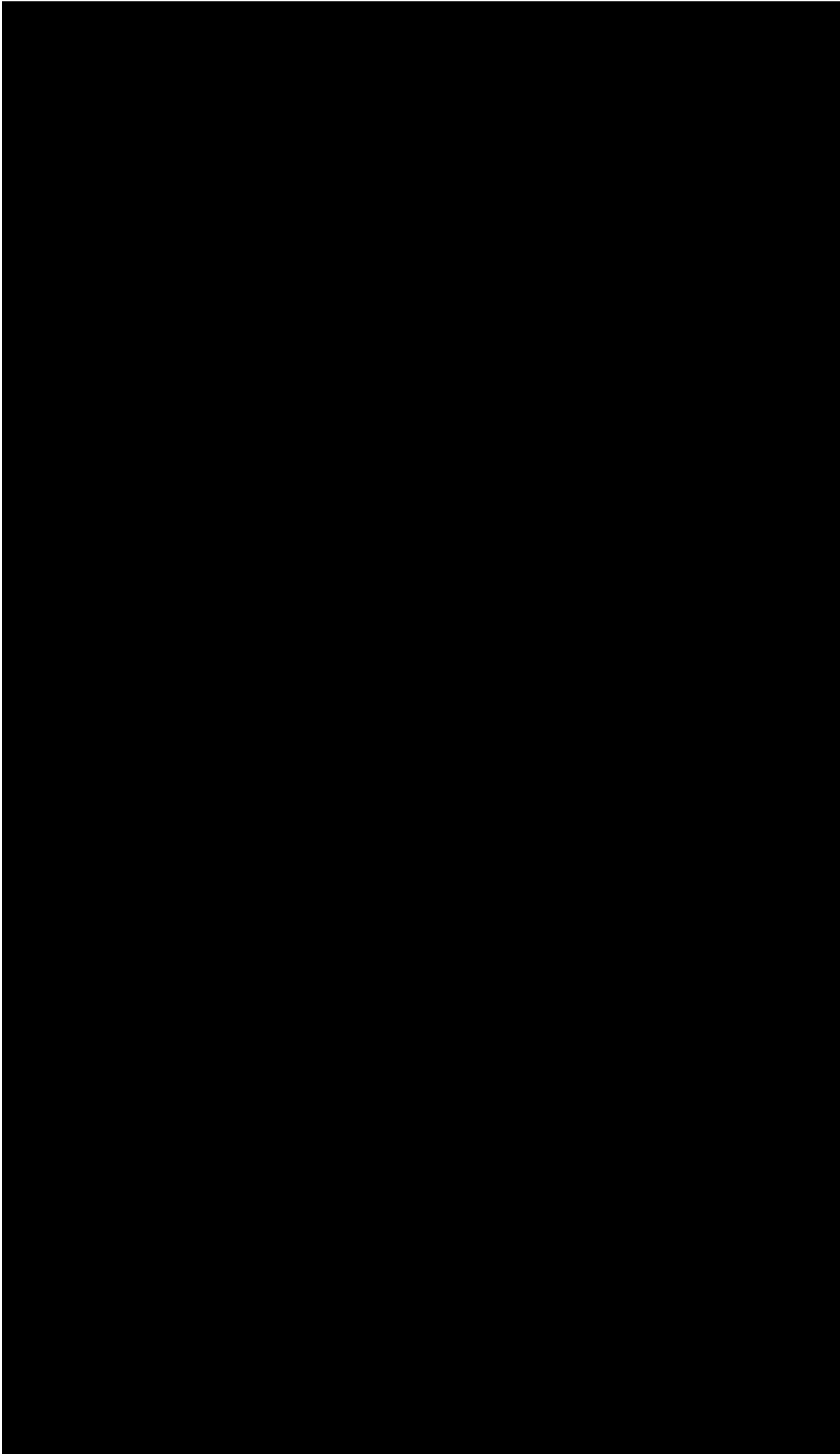
(24) שו"ע אדה"ז שם ס"ה.

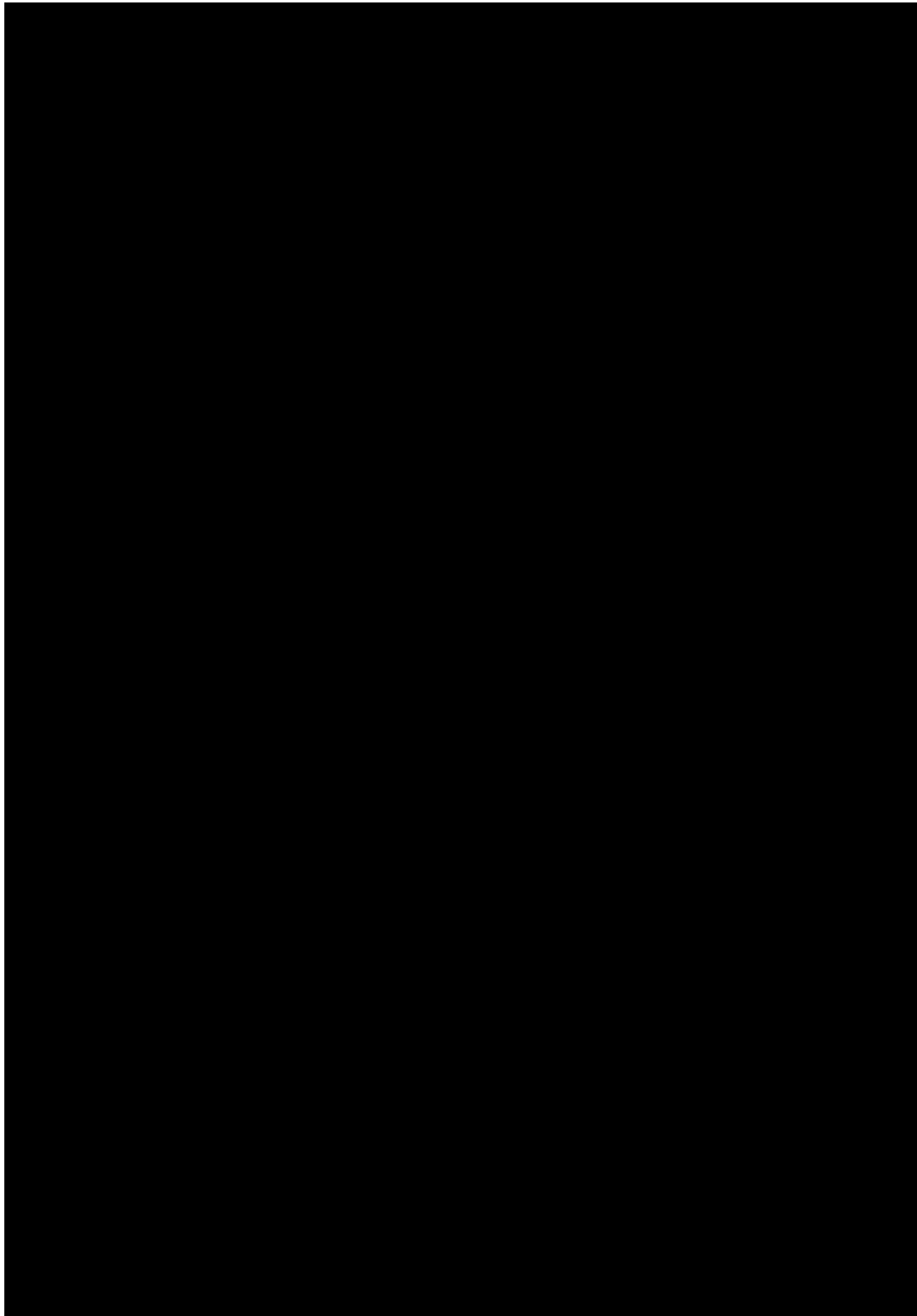
(25) לקו"ש חל"ז ע' 150.

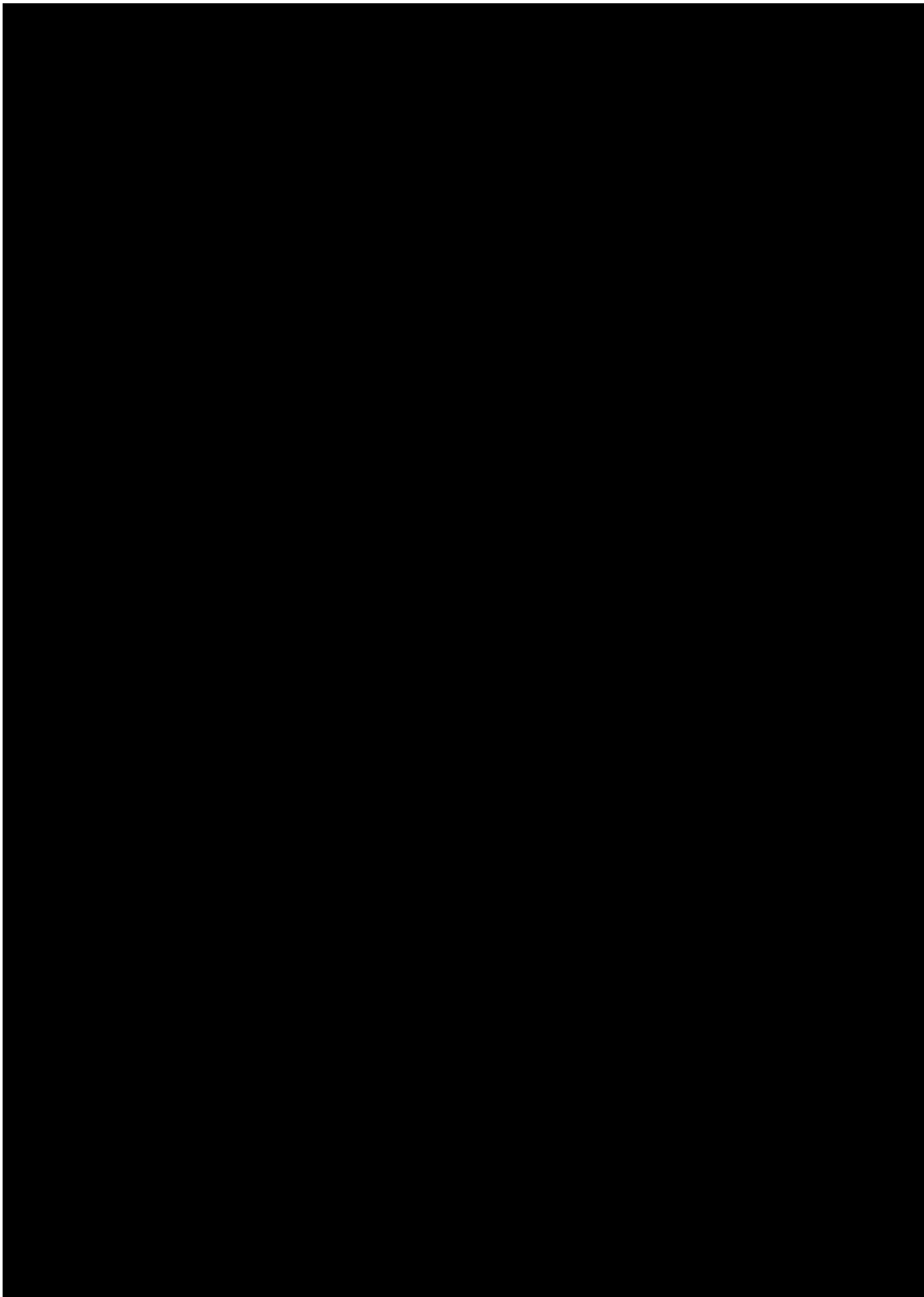
[REDACTED]

[REDACTED]

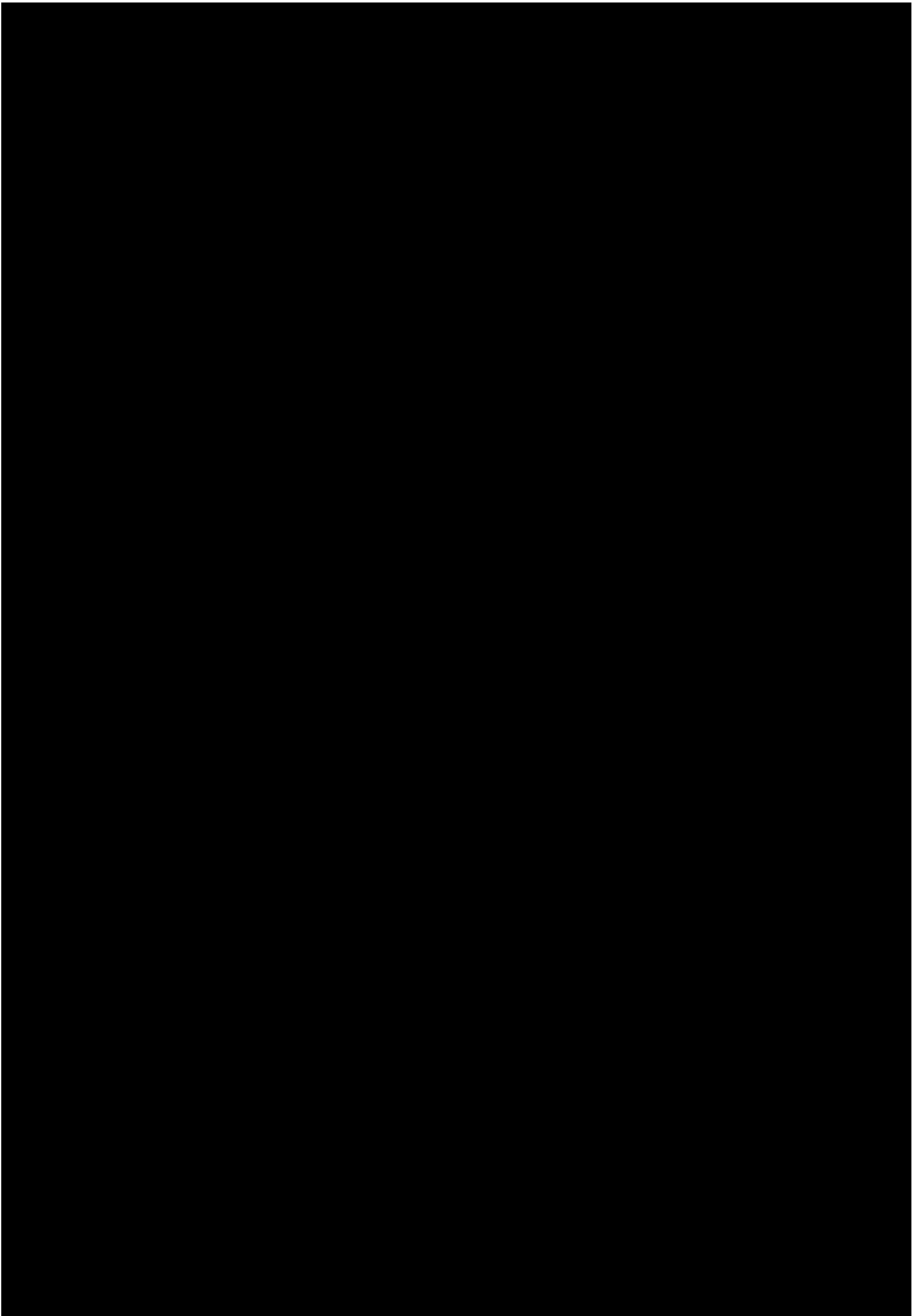

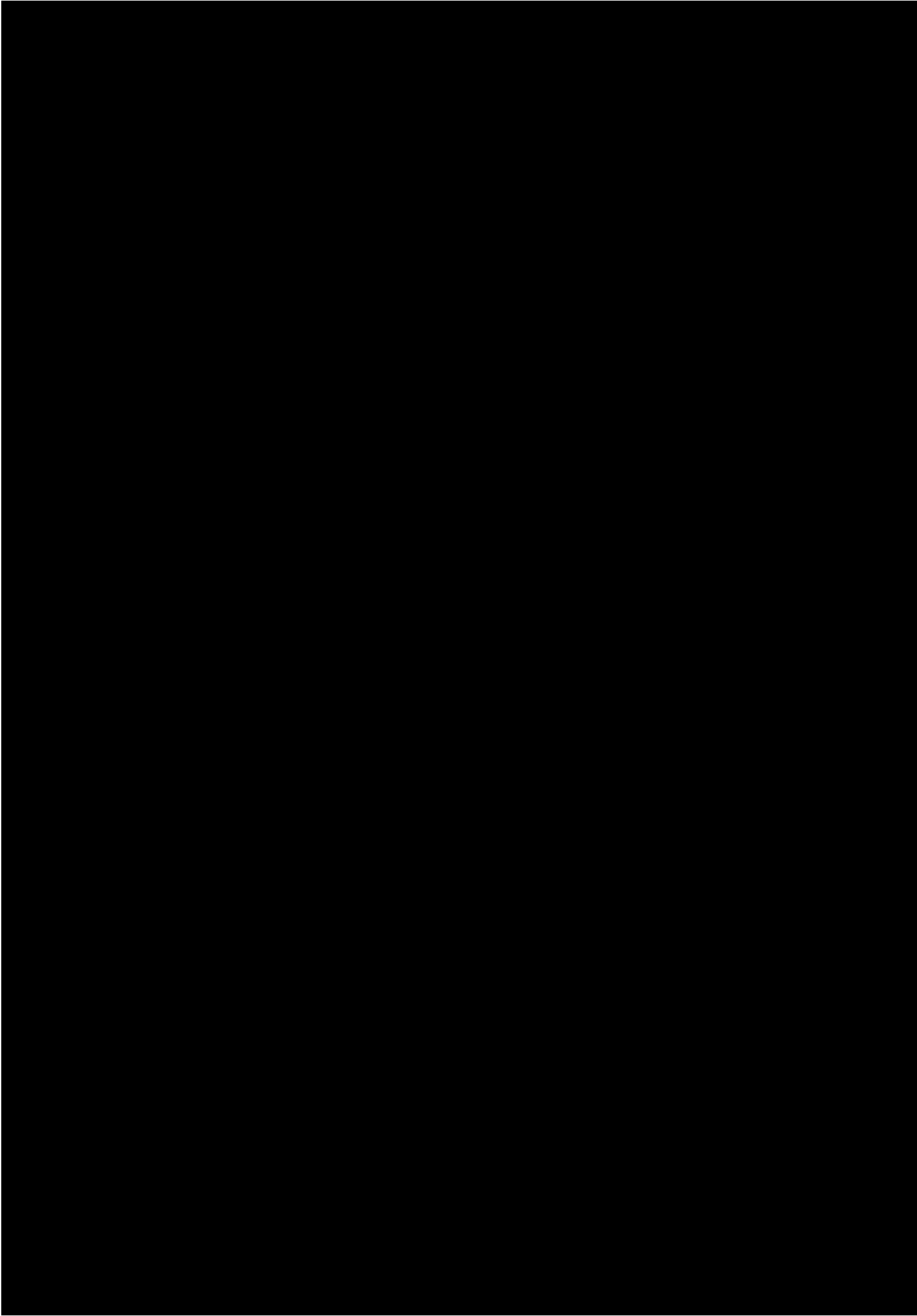

The first part of the paper discusses the importance of understanding the cultural context of the research. It highlights the need for researchers to be sensitive to the values and beliefs of the communities they are studying. This is particularly important in the field of education, where cultural differences can significantly impact learning outcomes. The paper then moves on to discuss the challenges of conducting research in culturally diverse settings. It notes that researchers often face difficulties in establishing rapport with participants and in interpreting their responses. To address these challenges, the paper suggests several strategies, including the use of local informants and the development of culturally appropriate research instruments. The final part of the paper discusses the importance of ethical considerations in cross-cultural research. It emphasizes the need for researchers to obtain informed consent from participants and to ensure that their research does not cause harm or exploitation. The paper concludes by noting that while cross-cultural research presents many challenges, it is also a valuable way to gain a deeper understanding of the world and to promote cultural understanding and respect.

The first of these is the fact that the system is not a simple one. It is a complex system, and as such, it is not possible to understand it by looking at its parts in isolation. The system is a whole, and it is only by looking at the whole that we can understand it. This is the first principle of systems thinking: the whole is greater than the sum of its parts.

The second principle is that the system is dynamic. It is not a static system, and it is not a system that can be understood by looking at a single point in time. The system is a process, and it is only by looking at the process that we can understand it. This is the second principle of systems thinking: the system is a process.

The third principle is that the system is interconnected. It is not a system of isolated parts, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is a network, and it is only by looking at the network that we can understand it. This is the third principle of systems thinking: the system is a network.

The fourth principle is that the system is self-organizing. It is not a system that is controlled by an external force, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is a self-organizing system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the fourth principle of systems thinking: the system is self-organizing.

The fifth principle is that the system is resilient. It is not a system that is fragile, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is a resilient system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the fifth principle of systems thinking: the system is resilient.

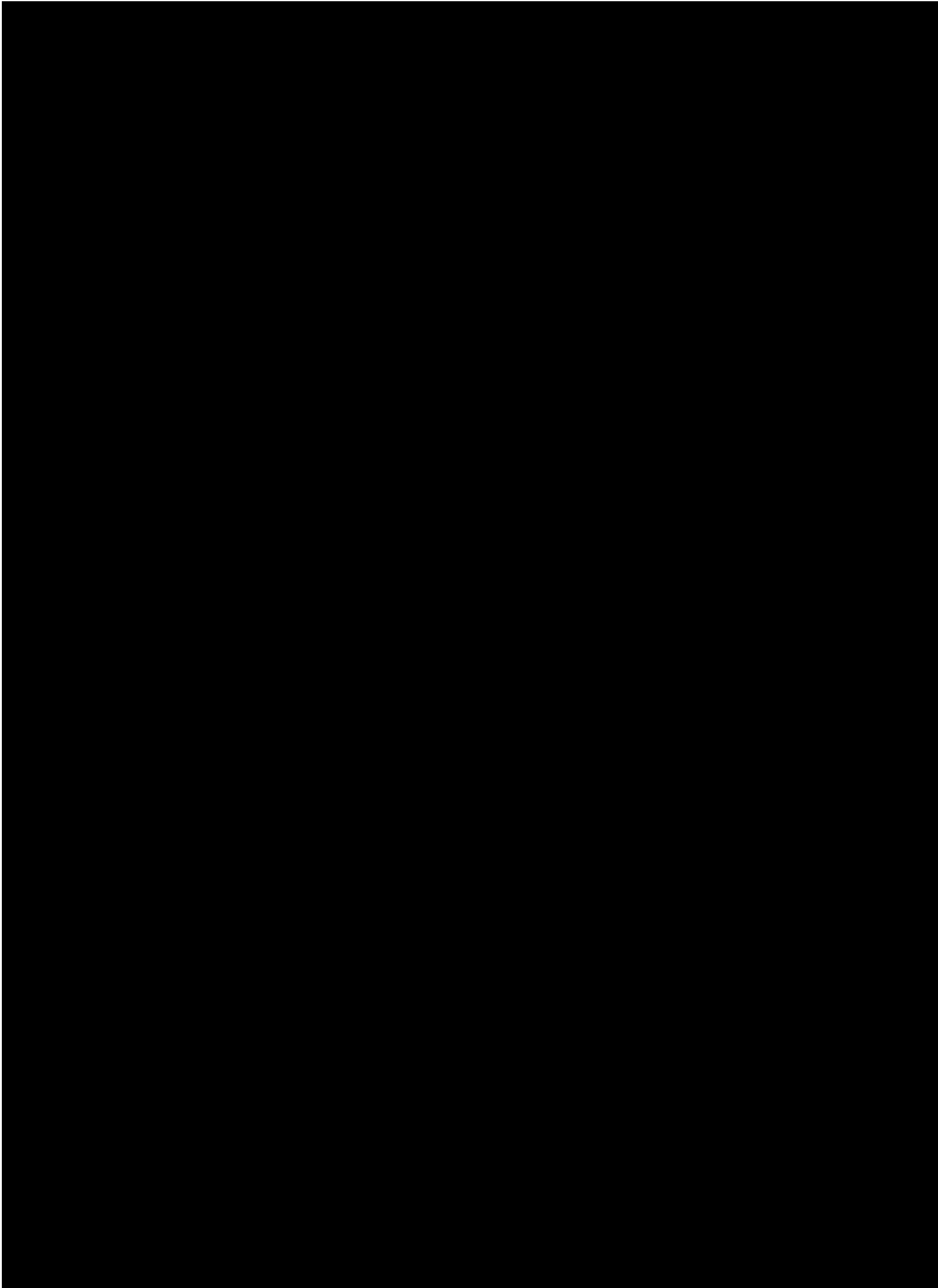
The sixth principle is that the system is adaptable. It is not a system that is rigid, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is an adaptable system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the sixth principle of systems thinking: the system is adaptable.

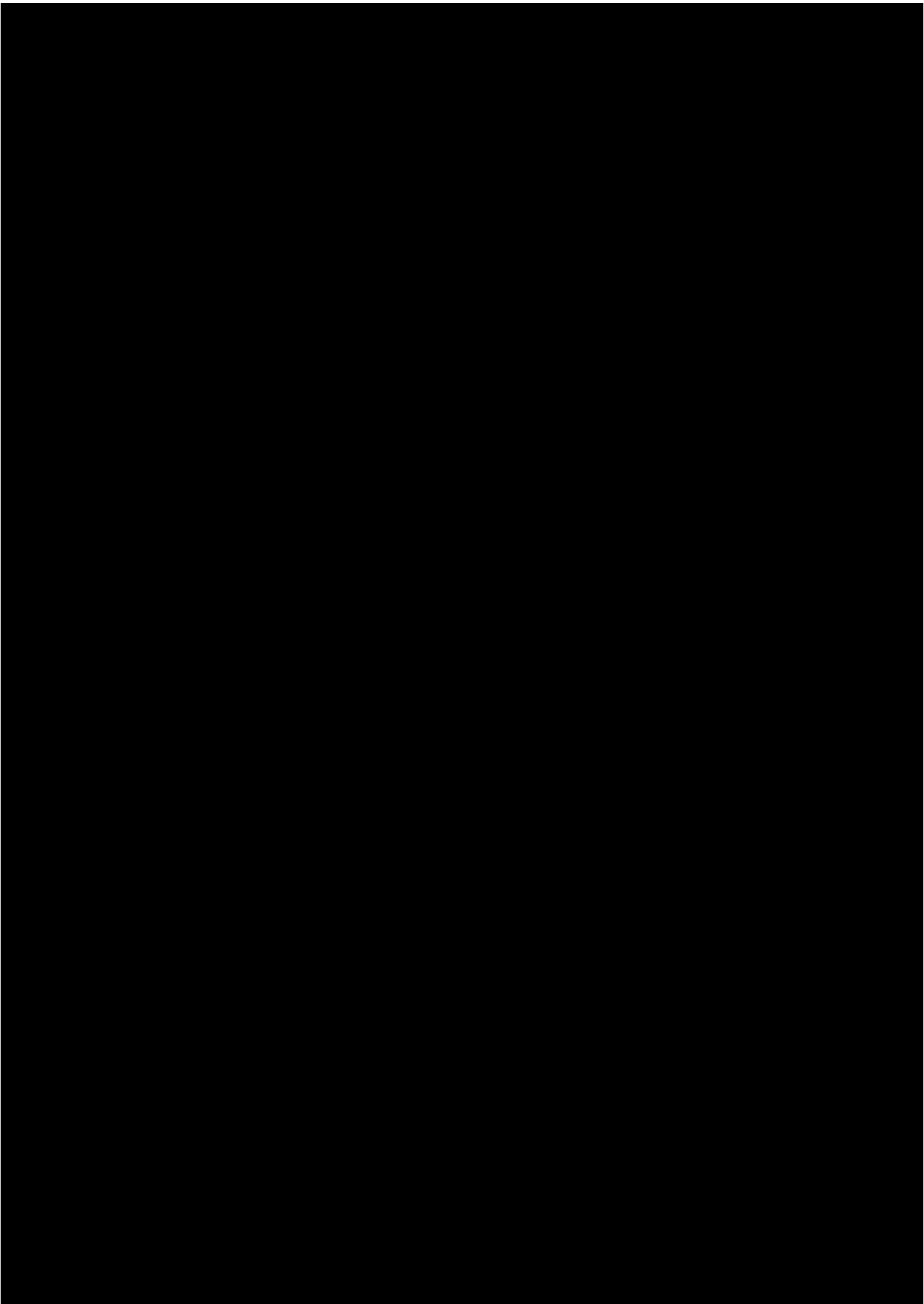
The seventh principle is that the system is sustainable. It is not a system that is unsustainable, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is a sustainable system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the seventh principle of systems thinking: the system is sustainable.

The eighth principle is that the system is equitable. It is not a system that is inequitable, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is an equitable system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the eighth principle of systems thinking: the system is equitable.

The ninth principle is that the system is just. It is not a system that is unjust, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is a just system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the ninth principle of systems thinking: the system is just.

The tenth principle is that the system is peaceful. It is not a system that is violent, and it is not a system that can be understood by looking at its parts in isolation. The system is a peaceful system, and it is only by looking at the system that we can understand it. This is the tenth principle of systems thinking: the system is peaceful.

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased by 1.5 million, from 2.5 million in 1980 to 4 million in 1995. The public sector has become a major employer in the UK, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

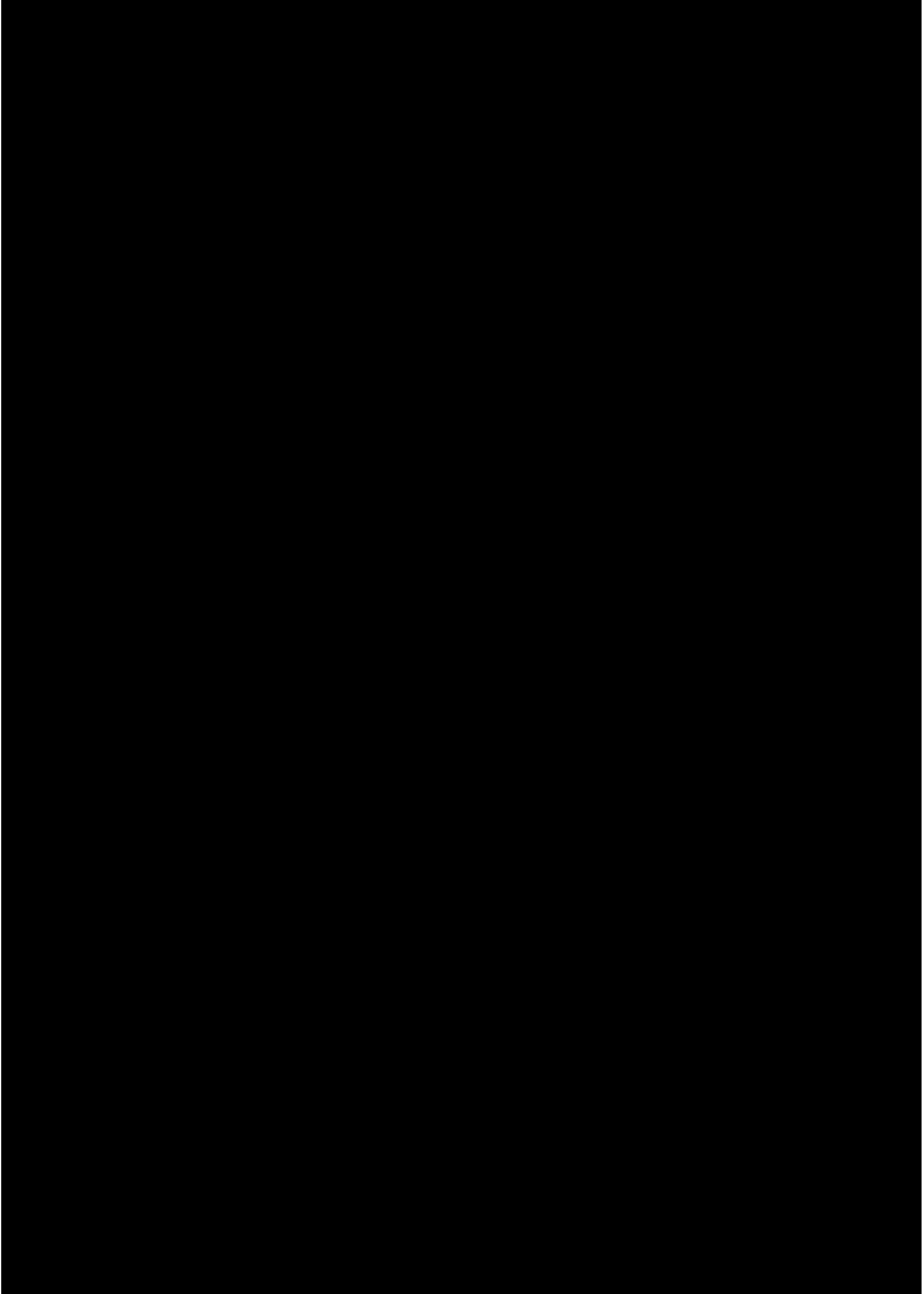
The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

[REDACTED]

the 1990s, the number of people in the UK who are employed in the public sector has increased by 1.5 million, from 2.5 million in 1980 to 4 million in 1995. The public sector has become a major employer in the UK, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

The public sector has also become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy. The public sector has become a major provider of social services, and its growth has been a major factor in the overall growth of the economy.

לכבוד מכון האכה חז"ל

תאריך 22-5-24

אנו שמחים לאשר שקיבלנו לאוספי הספרייה הלאומית
את הפרסומים המופיעים מטה:

הפרסומים המתקבלים בספרייה נרשמים בקטלוג הספרייה הלאומית
ובקטלוג המאוחד של הספריות בישראל, ועותקיהם נשמרים לדורות.
אנו מודים לכם/ן על מסירת העותקים ועל תרומתכם לבניין האוסף
ושימור התרבות. אנו מקווים שגם בעתיד תמציאו לידינו את פרסומיכם
החדשים עם הופעתם.

בזמן הקרוב יישלח אליך אישור על קליטת העותקים למייל.

בתודה ובכבוד,

צוות קליטה והזמנות, הספרייה הלאומית

נא למלא את פרטי המחבר/ מוציא לאור

כותר	מחבר	מס' עותקים	הערות
1) האכה למעשה - פסח (מהדורה שניה)	מכון האכה חז"ל	2	מהדורה מאוחרת
2) האכה למעשה פסח (מהדורה כ"ס)	מכון האכה חז"ל	2	מהדורה כ"ס
3) האכה למעשה גשרי (מהדורה כ"ס)	מכון האכה חז"ל	2	מהדורה כ"ס